

Uroczyste Zgromadzenie
Posłów i Senatorów
Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie
zsynchronizowane
z Uroczystym Zgromadzeniem
Posłów Sejmu
Republiki Litewskiej w Wilnie
z okazji rocznicy uchwalenia
Konstytucji 3 Maja

WARSZAWA – WILNO
2 maja 2007 r.

Kancelaria Senatu
Warszawa 2007

Opracowanie redakcyjne
Jolanta Wierzchowska

Projekt okładki
Alicja Nowaczyk

Redakcja techniczna
Dział Edycji i Poligrafii

Teksty w części dwuliniowej, złożone pismem pochyłym,
są tłumaczeniem z języków obcych

Kancelaria Senatu
Warszawa, lipiec 2007 r.

Goście Uroczystego Zgromadzenia obecni w Warszawie:

Česlovas Juršėnas	– pierwszy zastępca przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, współprzewodniczący Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Hans-Gert Pöttering	– przewodniczący Parlamentu Europejskiego
Katalin Szili	– przewodnicząca Zgromadzenia Narodowego Republiki Węgierskiej
Přemysl Sobotka	– przewodniczący Senatu Parlamentu Republiki Czeskiej
Dzintars Rasnačš	– sekretarz parlamentu Republiki Łotewskiej
Egidijus Kūris	– prezes Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej
Jerzy Stepień	– prezes Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej
Leokadija Počikovska	– wiceprzewodnicząca Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Serhij Byczkow	– wiceprzewodniczący Ukraińsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Andrius Baranauskas	– przewodniczący Litewsko-Polskiej Grupy Parlamentarnej
Bedřich Kopecký	– ambasador Republiki Czeskiej w Rzeczypospolitej Polskiej
Egidijus Meilūnas	– ambasador Republiki Litewskiej w Rzeczypospolitej Polskiej
Olexander Motsyk	– ambasador Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej
Ferenc Puskás	– chargé d'affaires Ambasady Republiki Węgierskiej w Rzeczypospolitej Polskiej
Vita Dobele	– chargé d'affaires a.i. Ambasady Republiki Łotewskiej w Rzeczypospolitej Polskiej
Roman Giertych	– wiceprezes Rady Ministrów, minister edukacji narodowej, poseł Rzeczypospolitej Polskiej
Paweł Kowal	– sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, poseł Rzeczypospolitej Polskiej
Róża Thun	– szef Reprezentacji Komisji Europejskiej w Polsce
Aleksander Milinkiewicz	– przedstawiciel białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego

Obecni na Uroczystym Zgromadzeniu posłowie Rzeczypospolitej Polskiej:

Iwona Arent	Tomasz Lenz
Grażyna Jolanta Ciemniak	Halina Molka
Piotr Cybulski	Halina Murias
Krzysztof Czarnecki	Waldemar Nowakowski
Andrzej Czuma	Anna Paluch
Zbigniew Dolata	Stanisław Papież
Ludwik Dorn	Marian Pilka
Andrzej Fedorowicz	Edward Siarka
Piotr Gadzinowski	Krzysztof Sikora
Witold Gintowt-Dziwiałtowski	Grzegorz Skwierczyński
Małgorzata Gosiewska	Tadeusz Sławecki
Andrzej Halicki	Marek Suski
Stanisław Tadeusz Huskowski	Jolanta Szczypińska
Tadeusz Iwiński	Jolanta Szymanek-Deresz
Sławomir Jeneralski	Robert Tyszkiewicz
Marek Jurek	Lucyna Wiśniewska
Ryszard Kaczyński	Marzena Wróbel
Ryszard Kalisz	Stanisław Zadora
Karol Karski	Paweł Zalewski
Bronisław Komorowski	Jerzy Zawisza
Maks Kraczkowski	Bogdan Zdrojewski
Henryk Kroll	Maria Zuba
Marek Kuchciński	

Obecni na Uroczystym Zgromadzeniu senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej:

Franciszek Adamczyk	Stefan Niesiołowski
Piotr Andrzejewski	Krzysztof Piesiewicz
Dorota Arciszewska-Mielewczyk	Stanisław Piotrowicz
Aleksander Bentkowski	Maciej Płażyński
Krystyna Bochenek	Lesław Podkański
Piotr Boroń	Krzysztof Putra
Bogdan Borusewicz	Zbigniew Romaszewski
Jarosław Chmielewski	Jerzy Szmít
Jerzy Chróścikowski	Antoni Szymański
Janina Fetlińska	Jerzy Szymura
Henryk Górski	Mieczysław Szyszka
Andrzej Kawecki	Ewa Tomaszewska
Stanisław Kogut	Marek Waszkowiak
Bronisław Korfanty	Kazimierz Wiatr
Ryszard Legutko	Mariusz Witczak
Bogdan Lisiecki	Edmund Wittbrodt
Tadeusz Maćkała	Kosma Złotowski
Andrzej Mazurkiewicz	Czesław Żelichowski

Goście Uroczystego Zgromadzenia obecni w Wilnie:

Valdas Adamkus	– prezydent Republiki Litewskiej
Gediminas Kirkiłas	– premier Republiki Litewskiej
Algirdas Mykolas Brazauskas	– b. prezydent Republiki Litewskiej
Ene Ergina	– przewodnicząca parlamentu Republiki Estońskiej
Norbert Lammert	– przewodniczący Bundestagu Republiki Federalnej Niemiec
Jarosław Kalinowski	– wicemarszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, współprzewodniczący Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Vytautas Landsbergis	– poseł Parlamentu Europejskiego, przewodniczący Rady Najwyższej – Sejmu Restytucyjnego Republiki Litewskiej, sygnatariusz Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy
Stanisław Andrzej Gorczyca	– wiceprzewodniczący Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, poseł Rzeczypospolitej Polskiej
Stanisław Zajac	– wiceprzewodniczący Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, poseł Rzeczypospolitej Polskiej
Dariusz Górecki	– przewodniczący Polsko-Litewskiej Grupy Parlamentarnej, senator Rzeczypospolitej Polskiej
abp Peter Stephan Zurbriggen	– nuncjusz Stolicy Apostolskiej w Republice Litewskiej
Yang Xiuping	– ambasador Chińskiej Republiki Ludowej w Republice Litewskiej
Volker Heinsberg	– ambasador Republiki Federalnej Niemiec w Republice Litewskiej
Hardijs Baumanis	– ambasador Republiki Łotewskiej w Republice Litewskiej
Andres Tropp	– ambasador Republiki Estońskiej w Republice Litewskiej
Tleukhan Kabdrakmanov	– ambasador Republiki Kazachstanu w Republice Litewskiej
David Aptsiauri	– ambasador Gruzji w Republice Litewskiej

Filip Cumps	– ambasador Królestwa Belgii w Republice Litewskiej
George Christofis	– ambasador Republiki Greckiej w Republice Litewskiej
Stanisław Cygnarowski	– konsul generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Litewskiej
Petras Vaitiekūnas	– minister spraw zagranicznych Republiki Litewskiej
Petras Baguška	– minister sprawiedliwości Republiki Litewskiej
Vilija Blinkevičiūtė	– minister opieki społecznej i pracy Republiki Litewskiej
Algirdas Butkevičius	– minister transportu Republiki Litewskiej
Jonas Jučas	– minister kultury Republiki Litewskiej
Arūnas Kundrotas	– minister środowiska Republiki Litewskiej
Vytas Navickas	– minister gospodarki, poseł Republiki Litewskiej
Juozas Olekas	– minister obrony narodowej Republiki Litewskiej
Kazinira Danutė Prunskienė	– minister rolnictwa Republiki Litewskiej
Rimantas Šadžius	– minister finansów Republiki Litewskiej
Raimondas Šukys	– minister spraw wewnętrznych Republiki Litewskiej
Rimvydas Turčinskas	– minister ochrony zdrowia, poseł Republiki Litewskiej
Roma Žakaitienė	– minister oświaty i nauki Republiki Litewskiej

Obecni na Uroczystym Zgromadzeniu posłowie Republiki Litewskiej:

Remigijus Ačas	Juozas Jaruševičius
Vilija Aleknaitė-Abramikienė	Rasa Juknevičienė
Audronius Ažubalis	Jonas Juozapaitis
Virginija Baltraitienė	Vytautas Kamblevičius
Dailis Alfonsas Barakauskas	Vaclovas Karbauskis
Rimantas Bašys	Justinas Karosas
Rima Baškienė	Etela Karpickienė
Danutė Bekintienė	Algis Kasėta
Vytautas Bogušis	Egidijus Klumbys
Violeta Boreikienė	Romualda Kšanienė
Bronius Bradauskas	Andrius Kubilius
Saulius Bucevičius	Rytas Kupčinskis
Algis Čaplikas	Saulius Lapėnas
Jonas Čekuolis	Arminas Lydeka
Vytautas Čepas	Jonas Lionginas
Vida Marija Čigriejienė	Vincė Vaidevutė Margevičienė
Rimantas Jonas Dagys	Vilma Martinkaitienė
Kęstutis Daukšys	Antanas Matulas
Julius Dautartas	Algimantas Matulevičius
Irena Degutienė	Valentinas Mazuronis
Virginijus Domarkas	Dangutė Mikutienė
Vytautas Sigitas Draugelis	Zenonas Mikutis
Arimantas Dumčius	Laima Mogenienė
Audrius Endzinas	Algirdas Monkevičius
Vytautas Galvonas	Viktoras Muntianas
Ramūnas Garbaravičius	Vladimir Orechov
Vydas Gedvilas	Skirmantas Pabedinskis
Saulius Girdauskas	Raimundas Palaitis
Loreta Grauzininė	Juozas Palionis
Petras Gražulis	Artūras Paulauskas
Vytautas Grubliauskas	Bronius Pauža
Algirdas Ivanauskas	Marija Aušrinė Pavilionienė
Jonas Jagminas	Saulius Pečeliūnas
Gediminas Jakavonis	Alfredas Pekeliūnas
Povilas Jakučionis	Milda Petrauskienė
Donatas Jankauskas	Jonas Pinskus

Audronė Pitrėnienė
Edmundas Pupinis
Alvydas Ramanauskas
Jonas Raimonas
Jurgis Razma
Rimantas Remeika
Algis Rimas
Viktoras Rinkevičius
Irina Rozova
Julius Sabatauskas
Liudvikas Sabutis
Alvydas Sadeckas
Algimantas Salamakinas
Vytautas Saulis
Albertas Sereika
Valerijus Simulik
Algirdas Sysas
Artūras Skardžius
Rimantas Smetona
Vaclav Stankevič
Aldona Staponkienė
Kazys Starkevičius
Antanas Napoleonas Stasiškis

Nijolė Steiblienė
Irena Šiaulienė
Gintaras Šileikis
Viačeslav Škil
Dalia Teišerskytė
Valdemar Tomaševski
Antanas Valionis
Ona Valiukevičiūtė
Egidijus Vareikis
Romas Venclovas
Vilija Vertelienė
Birutė Vėsaitė
Julius Veselka
Pranas Vilkas
Ramunė Višockytė
Emanuelis Zingeris
Jadvyga Zinkevičiūtė
Edvardas Žakaris
Vidmantas Žiemelis
Manfredas Žymantas
Henrikas Žukauskas
Zita Žvikienė

(Początek uroczystego zgromadzenia o godzinie 11 minut 00)

(Uroczystemu zgromadzeniu przewodniczą:

- w Wilnie – przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas
oraz wicemarszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej,
współprzewodniczący Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Jarosław Kalinowski;*
- w Warszawie – marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz,
marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwik Dorn
oraz pierwszy zastępca przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej,
współprzewodniczący Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego
Česlovas Juršėnas)*

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Laba diena.

Gerbiamieji Kolegos, Posėdžio Svečiai, pradedame iškilmingą 1791 metų Gegužės 3-osios Konstitucijos priėmimo ir narystės Europos Sąjungoje trečiąją metinių minėjimą.

Sveikinu Lenkijos Senato pirmininką poną Bogdaną Borusewicių.

Dzień dobry.

Szanowni Koledzy, Goście Posiedzenia, rozpoczynamy uroczyste obchody przyjęcia Konstytucji 3 Maja i trzeciej rocznicy członkostwa w Unii Europejskiej.

Pozdrawiam marszałka Senatu Polski, pana Bogdana Borusewicza. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz

Dziękuję i pozdrawiam przewodniczącego Seimasu Republiki Litewskiej, pana Viktora-sa Muntianasa.

Otwieram uroczyste zgromadzenie posłów i senatorów Rzeczypospolitej Polskiej.

(Marszałek trzykrotnie uderza laską marszałkowską)

(Oklaski) (Wszyscy wstają)

(Chór chłopięcy w Wilnie śpiewa litewski hymn narodowy)

(Orkiestra wojskowa w Warszawie gra polski hymn narodowy) (Zgromadzeni w Warszawie śpiewają polski hymn narodowy)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Sveikinū šiamė minėjimė dalyvaujančius Jo Ekscelenciją Respublikos prezidentą Valdą Adamkų; ministrą pirmininką Gediminą Kirkilą ir vyriausybės narius; Estijos Riigikogu pirmininkę Enę Ergmą; Vokietijos Federacinės Respublikos Bundestago pirmininką Norbertą Lammertą; Lietuvos Respublikos Seimo ir Lenkijos Respublikos Seimo narių asamblėjos pirmininką, Lenkijos Seimo pirmininko pavaduotoją Jaroslavą Kalinovskį; Lietuvos Respublikos Seimo ir Lenkijos Respublikos Seimo narių asamblėjos pirmininko pavaduotojus Stanislovą Gorčycą ir Stanislovą Zajoncą; senatorių Darjušą Gureckį; Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo deputatus, Nepriklausomybės Akto signatarus; Europos Parlamento narius; Konstitucinio Teismo teisėjus; Aukščiausiojo Teismo, Apeliacinio Teismo ir Administracinio Teismo vadovus; Lietuvos bažnyčių hierarchus; užsienio valstybių diplomatiųjų misijų vadovus ir atstovus; tarptautinės konferencijos dalyvius; visus šio iškilmingo minėjimo svečius Vilniuje ir Varšuvoje; Lenkijos Respublikos Seimo Pirmininką, Seimo ir Senato narius ir jų svečius.

Pozdrawiam biorących udział w tych obchodach: Jego Ekscelencję prezydenta Republiki Litewskiej Valdasa Adamkusa; premiera Gediminasa Kirkilasa i członków rządu Republiki Litewskiej; panią przewodniczącą Riigikogu Republiki Estońskiej Ene Ergmę; przewodniczącego Bundestagu Republiki Federalnej Niemiec Norberta Lammer-ta; współprzewodniczącego Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, wicemarszałka polskiego Sejmu Jarosława Kalinowskiego; wiceprzewodniczących Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Stanisława Gorczycę i Stanisława Zajacę; senatora Dariusza Góreckiego; deputowanych Rady Najwyższej Republiki Litewskiej – Sejmu Restytucyjnego, sygnatariuszy Aktu Niepodległości; członków Parlamentu Europejskiego; sędziów Sądu Konstytucyjnego; kierownictwo Sądu Najwyższego, Sądu Apelacyjnego i Sądu Administracyjnego; hierarchów kościelnych Litwy; szefów i przedstawicieli zagranicznych misji dyplomatycznych; uczestników międzynarodowej konferencji; wszystkich gości tych uroczystych obchodów w Wilnie i w Warszawie; marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej; członków Sejmu i Senatu oraz ich gości. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Pragnę serdecznie powitać przybyłych na dzisiejszą uroczystość: marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, pana Ludwika Dorna (*oklaski*); wiceprezesa Rady Ministrów, pana Romana Giertycha (*oklaski*); przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, pana Hansa-Gerta Pötteringa (*oklaski*); przewodniczącą Zgromadzenia Narodowego Republiki Węgierskiej, panią Katalin Szili (*oklaski*); przewodniczącego Senatu Republiki Czeskiej, pana Přemysla Sobotkę (*oklaski*); pierwszego zastępcę przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, współprzewodniczącego Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, pana Česlovasa Juršėnasa (*oklaski*); prezesa Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, pana Egidijusa Kurisa (*oklaski*); prezesa Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, pana Jerzego Stępnia (*oklaski*); zastępcę przewodniczącego parlamentu Republiki Lotewskiej, pana Dzintarsa Rasnačša (*oklaski*); wiceprzewodniczącego Ukraińsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, pana Serhija Byczkova (*oklaski*); ambasadorów i przedstawicieli Korpusu Dyplomatycznego (*oklaski*); przedstawiciela białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego, pana Aleksandra Milinkiewicza (*oklaski*). Witam również obecnych posłów i senatorów. Szczególnie serdecznie witam marszałka Marka Jurka, jednego z inicjatorów dzisiejszego uroczystego zgromadzenia (*oklaski*).

Pozdrawiam naszych przyjaciół w Wilnie, pana prezydenta... (*oklaski*) ...oraz parlamentarzystów litewskich i ich gości zebranych w sali plenarnej Sejmu Republiki Litewskiej. (*Oklaski*)

Oddaję głos przewodniczącemu Sejmu Republiki Litewskiej, panu Viktorasowi Muntianasowi. (*Oklaski*)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente!

Ekscelencija Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministrė Pirmininke!

Aukštieji Svečiai!

Mielieji Kolegos čia, Lietuvos Respublikos Seime, ir Lenkijos Seimo Nariai ir Senatoriai!

Gegužės pradžia Lietuvoje ir Lenkijoje – tai ne tik gamtos žalumos džiaugsmas, bet ir dvi datos, susijusios su mūsų tautoms labai reikšmingais epochinės reikšmės įvykiais: 2004 m. gegužės 1 d. mūsų šalys tapo Europos Sąjungos narėmis, o tolimų 1791 metų gegužės 3 d. buvo priimtas Lenkijos Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdymo įstatymas, tą pačių metų spalio 20 d. dar papildytas Abiejų Tautų Tarpusavio Įžadu. Visą šį dokumentą mes vadiname 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija.

Šiandien mes pagerbiame jos svarbą ir reikšmę ne tik tuometinei Abiejų Tautų Respublikai, bet ir pasaulio civilizacijos raidai. O nubrėžę daugiau kaip 200 metų istorijos lanką – ir šių dienų Europos gyvenimui.

Gegužės 3 d. Konstitucija laikoma pirmąja Europoje ir antrąja pasaulyje rašytine konstitucija. Ją priėmė vadinamasis Ketverių metų arba Reformų Seimas, pagarsėjęs ne tik Konstitucija, bet kartu paklojęs pamatus gimti Lietuvos ir Lenkijos pilietinėms visuomenėms.

Deja, ir Konstitucija, ir Abiejų Tautų Respublika netrukus buvo panaikintos. Ir Lietuva, ir Lenkija atsidadė galingesnių valstybių gniaužtuose. Faktiškai jos buvo ištrintos iš pasaulio žemėlapiu. Tik XX a. abi valstybės tapo nepriklausomos, o šiuo metu yra galingiausių pasaulio karinių ir ekonominių struktūrų narėmis.

Lietuvos ir Lenkijos santykiai tapo puikiu europietiško sugyvenimo pavyzdžiu. Svarbiausias mūsų šalių santykių normalizavimo žingsnis buvo 1994 m. Lietuvos ir Lenkijos draugystės ir bendradarbiavimo sutartis. Jos preambulėje buvo pabrėžta, kad skirtingai vertinamų gerų ir blogų mūsų valstybių istorijos puslapių suvokimas turi pasitarnauti tarpusavio supratimo įtvirtinimui besivienijančioje Europoje. Šiandien abi mūsų tautos jau yra susivienijusioje Europoje. Kaip tik todėl tapo įmanomas naujas mūsų žvilgsnis ir į Gegužės 3-iosios Konstituciją.

Wasza Ekscelencjo Prezydencie Republiki Litewskiej!

Ekscelencjo Premierze Rządu Republiki Litewskiej!

Dostojni Goście!

Drodzy Koledzy tutaj, w Sejmie Republiki Litewskiej, oraz Poslowie i Senatorowie Polski!

Początek maja na Litwie i w Polsce to nie tylko radosna zieleń natury, ale też dwie daty związane z wydarzeniami o znaczeniu wręcz epokowym dla naszych narodów: w dniu 1 maja 2004 r. kraje nasze stały się członkami Unii Europejskiej, zaś w odległym dniu 3 maja 1791 r. uchwalona została Ustawa Rządowa Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego, uzupełniona 20 października tegoż roku o Zarządzenie Wzajemne Obojga Narodów – w całości dokument ten nazywamy Konstytucją 3 Maja 1791 r.

Dzisiaj oddajemy hołd jej znaczeniu i doniosłości, nie tylko dla ówczesnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, ale też dla rozwoju światowej cywilizacji, zaś po zakreśleniu przez historię łuku ponad dwustu lat – również dla życia Europy dni dzisiejszych.

Konstytucja 3 Maja uważana jest za pierwszą w Europie i drugą na świecie spisaną konstytucję. Uchwalił ją tak zwany Sejm Czteroletni albo Sejm Reformatorski, słynny nie tylko z powodu Konstytucji, ale też z tego, że jednocześnie położył fundamenty pod budowę społeczeństw obywatelskich Litwy i Polski.

Niestety, zarówno Konstytucja, jak też Rzeczpospolita Obojga Narodów wkrótce potem zostały zniszczone. Litwa i Polska znalazły się pod uciskiem potężniejszych państw, faktycznie wymazane zostały z mapy świata. Dopiero w XX wieku oba państwa stały się niepodległe, a obecnie są członkami najpotężniejszych na świecie struktur wojskowych i gospodarczych.

Stosunki Litwy i Polski stały się doskonałym przykładem europejskiej koegzystencji. Najważniejszy krok ku normalizacji stosunków między naszymi krajami stanowił podpisany w 1994 r. Traktat między Republiką Litewską a Rzeczpospolitą Polską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy. W jego preambule zostało podkreślone, że świadomość dobrych i złych kart historii naszych państw ma służyć utrwalanu wzajemnego zrozumienia w jednoczącej się Europie. Dziś oba nasze narody należą do zjednoczonej Europy. Właśnie dlatego możliwe stało się nasze nowe spojrzenie również na Konstytucję 3 Maja.

Dalis Lietuvos visuomenės ligi šiol ją vertino nevienareikšmiškai, įtardama, kad joje buvo panaikinti paskutiniai Lietuvos valstybingumo požymiai. Tačiau išsamesnė Konstitucijos analizė, o svarbiausia, neatimamas Konstitucijos priedas – Spalio 20 d. Įžadas, teikia galimybę ir jos lietuviško aspekto reabilitavimui.

Kuo reikšminga Gegužės 3-iosios Konstitucija? Pirmiausia, abi tautos tuomet patvirtino demokratinės visuomenės ir pilietinių laisvių pamatą. Kartu su spalio 20 d. Įžadu ši Konstitucija, tariant paskutiniojo Lenkijos karaliaus ir Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Stanislovo Augusto žodžiais, tapo „gero piliečio svajonės“ įsikūnijimu.

Su Konstitucijos vėliava lietuviai ir lenkai ne kartą ėjo ginti valstybę karų ir sukilimų frontuose. Konstituciją galime laikyti šiuolaikinio parlamentarizmo skelbėja, dabartinės savivaldos pranašu, apskritai nepaprastai vertingu indėliu į Vakarų Europos politinę kultūrą.

Galima teigti, kad Gegužės Trečioji mums suteikė jėgų iškęsti visas okupacijas bei XX a. Rytų vėjų audras. Mūsų tautų vaidmuo yra pakankamai įspūdingas ir visos Europos istoriniame kontekste. Vien jau Gegužės 3-iosios Konstitucija, taip pat XIX a. sukilimai už Lietuvos ir Lenkijos laisvę – tai Europos istorijos brangakmeniai, kurių savininkais yra lietuvių ir lenkų tautos.

Vakar Lietuva ir Lenkija šventė įstojimo į Europos Sąjungą trejų metų sukaktį. Jau po mūsų įstojimo Europos Sąjungą papildė dar dvi šalys, ne viena šalis siekia šios narystės. Todėl galima konstatuoti, kad Europos Sąjungos patrauklumas nemažėja. Bendrijos tikslas – tapti dinamiškiausia globaline jėga, pripažinkime, yra tūkstantmetės Europos idealas.

Visai neseniai Berlyno deklaracijos pasirašymo proga kalbėjęs Europos Parlamento pirmininkas Hans-Gert Pöttering pareiškė, kad 1791 m. gegužės 3 d. Lietuvos ir Lenkijos Konstitucija buvo pirmasis besivienijančios Europos pavyzdys. Lietuvių ir lenkų tautos gali didžiuotis tokiu įvertinimu. Ši istorinė patirtis mums suteikia jėgų ir tolesniame Europos pažangos kelyje.

Gerbiameji Ponai, sveikinu Vilnių ir Varšuvą, Lietuvą ir Lenkiją Gegužės 3-iosios proga, linkiu lietuviams ir lenkams europietiškos vienybės, o šiandien ir šventinės nuotaikos. Ačiū.

Część litewskiego społeczeństwa dotychczas oceniała ją niejednoznacznie, podejrzewając, że zostały w niej zniszczone ostatnie oznaki litewskiej państwowości. Jednakże wnikliwsza analiza Konstytucji, a co najważniejsze, jej nieodłącznego dodatku, Wzajemnego Zareczenia z 20 października, umożliwia zrehabilitowanie jej litewskiego aspektu.

Na czym polega znaczenie Konstytucji 3 Maja? Przede wszystkim oba narody wówczas zatwierdziły fundamenty demokratycznego społeczeństwa i wolności obywatelskich. Konstytucja, wspólnie z Zareczeniem Wzajemnym z 20 października, według słów ostatniego króla Polski i wielkiego księcia litewskiego Stanisława Augusta, stała się wcieleniem „marzenia dobrego obywatela”.

Pod sztandarem Konstytucji Litwini i Polacy niejednokrotnie szli bronić państwa na frontach wojennych i powstańczych. Możemy uważać Konstytucję za zwiastuna nowoczesnego parlamentarizmu, wieszczą obecnej samorządności i w ogóle za niezwykle cenny wkład do zachodnioeuropejskiej kultury politycznej.

Można twierdzić, że Trzeci Maja dał nam siłę do przetrwania wszystkich okupacji i wschodnich wichrów XX wieku. Rola naszych narodów jest dość imponująca również w kontekście historycznym całej Europy. Już sama Konstytucja 3 Maja, ale również powstania za wolność Litwy i Polski z XIX wieku, to w historii Europy drogocenne klejnoty, których posiadaczami są narody litewski i polski.

Wczoraj Litwa i Polska obchodziły trzecią rocznicę przystąpienia do Unii Europejskiej. Już po naszym przystąpieniu do grona członków Unii Europejskiej dołączyły kolejne dwa kraje, a niejeden jeszcze dąży do tego członkostwa. Można zatem stwierdzić, że atrakcyjność Unii Europejskiej nie maleje. Przyznajmy, że cel Wspólnoty, to znacząco stanie się najbardziej dynamiczną globalną siłą, jest ideałem tysiącletniej Europy.

Przemawiając niedawno, z okazji podpisania Deklaracji Berlińskiej, przewodniczący Parlamentu Europejskiego, pan Hans-Gert Pöttering, oświadczył, że litewsko-polska Konstytucja 3 Maja 1791 r. stanowiła pierwszy przykład jednoczącej się Europy. Narody litewski i polski szczerze się mogą tak wysoką oceną. To historyczne doświadczenie dodaje nam siłę na dalszej drodze postępu Europy.

Szanowni Państwo, pozdrawiam Wilno i Warszawę, Litwę i Polskę z okazji 3 Maja, życząc Litwinom i Polakom europejskiej jedności, a dzisiaj również świątecznego nastroju. Dziękuję. (Oklaski)

Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwik Dorn:

Bardzo dziękuję, Panie Przewodniczący.

Obecnie proszę o zabranie głosu marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, pana Bogdana Borusewicza. *(Oklaski)*

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Panie Prezydencie!

Państwo Przewodniczący Parlamentów!

Szanowni Państwo!

Rocznicę Konstytucji 3 Maja obchodzimy w tym roku wyjątkowo uroczyście. Po raz pierwszy nie czynimy tego sami ani każdy oddzielnie. Istnieją po temu poważne powody polityczne, historyczne i praktyczne. W związku z tym Seimas, Senat i Sejm podjęły jednobrzmiące uchwały. Nasze wspólne stanowisko ma zwrócić uwagę współczesnej Europy na dwie sprawy.

Konstytucja 3 Maja była triumfem wartości obywatelskich i poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne. Rocznicę jej uchwalenia obchodzimy wspólnie z jej współtwórcami, razem z naszymi sąsiadami i przedstawicielami zjednoczonej Europy. Chcemy też przypomnieć pozostałym członkom Unii Europejskiej, że wszyscy spadkobiercy Rzeczypospolitej Obojga Narodów mają europejskie powołanie.

Szanowni Państwo! Nie uciekniemy dziś od mówienia o historii. Doświadczenie Unii Polsko-Litewskiej pokazuje siłę i znaczenie pojednania oraz równości dla rozwoju społeczeństw i bogactwa narodów. To one budują potencjał, który przyciąga i wyzwala w nas to, co najlepsze. Dziś Unia Europejska idzie tą samą drogą.

Pierwsza Rzeczpospolita, wielonarodowe państwo, które zbudowała Unia Polski i Litwy, a które objęło dzisiejszą Ukrainę i Białoruś, to pierwowzór integracji europejskiej w wymiarze naszej części kontynentu. Do Rzeczypospolitej Obojga Narodów chciały przystąpić i Wielki Nowogród, i zsekularyzowane zakony rycerskie w Prusach i Kurlandii. „Nogami głosowali” dysydenci z Francji, Szkocji, Włoch i Niderlandów.

Idea okazała się silniejsza od uprzedzeń, kompleksów i stereotypów. Opowiedzieliśmy się za takimi wartościami, które miały przed sobą przyszłość, i wytrwaliśmy przy nich. W wymiarze dziejowym prawda okazała się siłą decydującą.

Unia Polski i Litwy, zainicjowana w końcu XIV wieku, oznaczała pojednanie kończące wieloletnie pograniczne konflikty. Wyzwolona tym sposobem dynamika okazała się równie skuteczna i proeuropejska jak w ciągu minionego półwiecza motor francusko-niemiecki. Zjednoczone pod jednym berłem państwo stało przed trudnym zadaniem ułożenia sobie stosunków z kulturowym i politycznym centrum Europy.

Przywołujemy nasze najlepsze doświadczenia nie z próżności. Ta część Europy, w której żyjemy, zna także dramatycznie odmienne przykłady współpracy międzynarodowej. Takim zaprzeczeniem integracji europejskiej były rozbiory Polski w końcu XVIII wieku oraz pakt Ribbentrop-Mołotow. Za każdym razem oznaczały one nie tylko nasze nieszczęście – były także zdradą Europy. Nie zmienimy naszego geograficznego położenia, ale możemy zmieniać Europę. Zmieniać, czyli budować jej jedność.

Pilnie potrzebujemy wspólnej polityki energetycznej. Wspólnej, czyli takiej, która wyzwoli wewnętrzne mechanizmy bezpieczeństwa i efektywności. Wspólne inwestycje w energetyce, ta w Możejkach i ta zapowiedziana w Ignalinie, są świadectwem optymizmu obu naszych krajów i naszych sąsiadów. Optymizm bierze się stąd, że wiemy, jak wielkie rezerwy tkwią w synergii, jaką niesie członkostwo w Unii Europejskiej.

Realny socjalizm oznaczał zamrożenie znacznej części cywilizacyjnego potencjału ludzkości. Spętani nieludzkim, absurdalnym reżimem byliśmy dla reszty świata gorzej niż bezużyteczni. Nasz wysiłek posłużył głównie marnotrawieniu surowców i niszczeniu śro-

dowiska. Powrót Europy Środkowo-Wschodniej do wolnego świata oznacza, że praca i zasoby milionów ludzi nie będą marnowane.

Unia Europejska jest triumfem idei integracji, która przyniosła Europie pięćdziesiąt lat pokoju. Pamiętajmy jednak, że Rzeczpospolita Obojga Narodów zapewniała swoim obywatelom pokój, wolność i bezpieczeństwo na znacznie dłuższy czas. Jednak tylko tak długo, jak długo byliśmy gotowi bronić własnych granic.

Jesteśmy w Unii i chcemy czuć się częścią Wspólnoty. Opowiadamy się za Unią solidarną, a więc za Europą „waszą i naszą”, ale nie za Europą dwóch prędkości.

W wyniku wielkiego poszerzenia Europa staje przed nowymi wyzwaniem. Unia ma nowych sąsiadów i sama też jest nowym sąsiadem. Tradycja wielonarodowej Rzeczypospolitej może stać się fundamentem Wymiaru Wschodniego w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Z tego powodu uważamy, że na podobieństwo Eurośródziemnomorskiego Zgromadzenia Parlamentarnego powinno powstać Zgromadzenie Parlamentarne Europy Środkowo-Wschodniej.

Dziś zebraliśmy się także po to, aby naszym sąsiadom i braciom powiedzieć, że europejska perspektywa jest dla wszystkich tutaj obecnych nadal aktualna.

Warszawa pozdrawia Wilno. Sejm i Senat pozdrawiają parlament litewski. (*Oklaski*)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Dėkoju Senato pirmininkui ponui Bogdanui Borusevičiui.

Kviečiu kalbėti Jo Ekscelenciją Respublikos prezidentą Valdą Adamką.

Dziękuję marszałkowi Senatu, panu Bogdanowi Borusewiczowi.

*Zapraszam na mównicę Jego Ekscelencję prezydenta Republiki Valdas Adamkusa. (*Oklaski*)*

Prezydent Republiki Litewskiej Valdas Adamkus:

Pone Pirmininke!
Gerbiamieji Lietuvos ir Lenkijos Seimų Nariai!
Ekscelencijos!
Malonūs Konferencijos Svečiai!
Ponios ir Ponai!

Prieš šešerius metus Lietuvos ir Lenkijos seimų asamblėja nutarė bendrai minėti 1791 m. Gegužės 3 d. Konstituciją kaip abiem tautoms svarbų valstybės ir teisės paveldą. Tais metais Lietuvos prezidentūroje buvo pristatytas pirmasis atskira knyga išleistas Konstitucijos vertimas į modernią lietuvių kalbą. Tuo buvo atverstas dar vienas naujo požiūrio į šį dokumentą puslapis.

Kaip to požiūrio tąšą vertinu faktą, kad Lietuvos Seimas svarsto siūlymą atmintinų dienų sąrašą papildyti Gegužės 3-iosios Konstitucijos minėjimu. Juk šiandien ji primena visam pasauliui, o pirmiausiai – mums patiems – būtent lietuvių indėlį į Europos pažangios minties raidą.

*Panie Przewodniczący!
Szanowni Członkowie Sejmów Polskiego i Litewskiego!
Ekscelencje!
Mili Goście Konferencji!
Panie i Panowie!*

Przed sześciu laty Polsko-Litewskie Zgromadzenie Parlamentarne postanowiło wspólnie obchodzić rocznicę Konstytucji 3 Maja 1791 r., stanowiącej ważne dla obu narodów dziedzictwo państwowe i prawne. Tego samego roku w Urzędzie Prezydenta Litwy odbyła się prezentacja odrębnej pierwszej edycji tekstu Konstytucji w tłumaczeniu na współczesny język litewski. W ten sposób otwarta została jeszcze jedna karta nowego podejścia do tego dokumentu.

Za kontynuację takiego podejścia uważam też fakt, że Sejm Litwy rozważa propozycję uzupełnienia listy obchodzonych świąt o obchody święta Konstytucji 3 Maja. Przecież dzisiaj przypomina ona całemu światu, a przede wszystkim nam samym, o wkładzie Litwinów w rozwój postępowej myśli europejskiej.

Naujai perskaityta Konstitucija padeda dvim tautoms ir valstybėms dar labiau nutolti nuo inertiškų istorijos suvokimo stereotipų. Padeda geriau suprasti vieniems kitus, atrasti bendras praeities, dabarties ir ateities vertybes.

O bendroje mūsų praityje tokių vertybių būta nemažai. Juk ir lietuviams, ir lenkams ši Konstitucija pirmiausiai svarbi kaip liudijimas, kad mūsų valstybės XVIII a. pabaigos visuomenė pradėjo suvokti save kaip piliečių tautą, kaip modernią bendriją.

Konstitucija buvo pagrįsta permainų idėjomis ir liudijo mūsų protėvių norą įtvirtinti stiprius visuotinius politinės bendrijos principus.

Gegužės 3-iosios Konstitucija ir vėliau pasirašytas Abiejų Tautų tarpusavio įsipareigojimas buvo itin svarbūs lietuvių ir lenkų santykių istorijai. O kartu – ir visos Europos raidai. Ne veltui vėliau istorikai šią Konstituciją pavadino lenkiškąja Žmogaus teisių deklaracija. Šiomis vertybėmis vėliau rėmėsi mūsų valstybės, siekiančios išsivaduoti iš carinės Rusijos priespaudos. Jomis rėmėsi abi tautos, kur kiekviena naujai subrendusi karta savo laisvės ir tiesos ilgesį išreiškė nauju sukilimu.

Taigi Gegužės 3-iosios Konstitucija turi didžiulę tautinę ir tarptautinę reikšmę. Neatsitiktinai Berlyne, minint Romos sutarčių 50-ąsias metines, Gegužės 3-iosios Konstitucija minėta kaip vienas pirmųjų Europos Sąjungos idėjos šaltinių. Nenuvertinkime to. Ypač tokiais momentais, kai į mūsų valstybes kartais žiūrima kaip į silpną demokratijos tradicijų Europos dalį. Gegužės 3-iosios Konstitucija primena, kad teisinės valstybės ir tautų sandraugos idėjos šiame regione buvo išsakytos anksčiausiai.

Tad, prisimindami mūsų protėvių darbus, skleiskime ir puoselėkime demokratijos idėjas bei ginkime jau ir tada didžiausia vertybe buvusias pilietines laisves. Saugokime šią vertybę, gerbdami savo praeitį. O kartu prisiminkime, kad ištikimybė pirmosios rašytinės Europos Konstitucijos idėjoms šiandien reiškia bendrą atsakomybę už vieningos ir stiprios Europos ateitį. Ačiū.

Odczytywana na nowo Konstytucja pomaga obu narodom i państwow jeszcze bardziej oddalić się od bezwładnościowego sposobu pojmowania historii, pomaga lepiej zrozumieć się nawzajem, odnaleźć wspólne wartości w przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

A w naszej wspólnej przeszłości takich wartości było niemało. Przecież i dla Litwinów, i dla Polaków ta Konstytucja ważna jest przede wszystkim jako świadectwo tego, że społeczeństwo naszych państw pod koniec XVIII wieku zaczęło postrzegać siebie jako naród obywateli, jako nowoczesną wspólnotę.

Konstytucja oparta była na ideach przemian i świadczyła o chęci naszych przodków, aby utrwalić powszechne zasady wspólnoty politycznej.

Konstytucja 3 Maja i podpisane później Zareczenie Wzajemne Obojga Narodów były szczególnie ważne dla historii stosunków litewsko-polskich, a zarazem dla rozwoju całej Europy. Nie bez przyczyny później historycy nazwali tę Konstytucję „polską deklaracją praw człowieka”. Na tych wartościach nasze państwa opierały się później, dążąc do wyzwolenia się spod ucisku carskiej Rosji. Opierały się na nich oba narody, w których każde nowo dojrzałe pokolenie swą tęsknotę za wolnością i prawdą wyrażało nowym powstaniem.

Konstytucja 3 Maja ma też ogromne znaczenie narodowe i międzynarodowe. Nieprzypadkowo w Berlinie, podczas obchodów pięćdziesiątej rocznicy podpisania traktatów rzymskich, Konstytucja 3 Maja wspomniana została jako jedno z pierwszych źródeł idei Unii Europejskiej. Nie pomniejszajmy więc jej znaczenia, zwłaszcza w takich chwilach, kiedy nasze państwa postrzegane są jako część Europy o słabych tradycjach demokratycznych. Konstytucja 3 Maja przypomina, że idee państwa prawa i wspólnoty narodów w tym regionie zostały wyrażone najwcześniej.

Zatem, pamiętając o dokonaniach naszych przodków, rozwijajmy i pielęgnujmy idee demokratyczne, a także brońmy wolności obywatelskich, które już onegdaj stanowiły najwyższą wartość. Chronimy tę wartość, szanując swoją przeszłość. A jednocześnie pamiętajmy, że wierność ideom pierwszej spisanej europejskiej konstytucji oznacza dziś wspólną odpowiedzialność za przyszłość zgodnej i silnej Europy. Dziękuję. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Ačiū, Pone Prezidente.
Suteikiu žodį Lenkijos Respublikos Seimo
pirmininkui ponui Liudvikui Dornui.

*Dziękuję, Panie Prezydencie.
Oddaję głos marszałkowi Sejmowi Rzeczypospolitej
Polskiej, panu Ludwikowi Dornowi. (Oklaski)*

Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwik Dorn:

Panie Prezydencie!
Szanowna Pani i Panowie Przewodniczący Parlamentów!
Szanowni Państwo Parlamentarzyści!

Ustawa Rządowa z 1791 r., znana jako Konstytucja 3 Maja, powstała w wyjątkowym momencie i miała szczególny charakter, który na długo określił sposób jej funkcjonowania w świadomości narodowej Polaków. Z jednej strony była wielkim przedsięwzięciem reformy konkretnego państwa, była konstytucjonalizacją wieloletnich prac nad naprawą Rzeczypospolitej, radykalnym wyrwaniem jej z patologii ustroju I Rzeczypospolitej; z drugiej strony te zabiegi reformatorskie łączyły się organicznie z wysiłkiem na rzecz obrony i utrwalenia niepodległości państwa. Szczególny charakter Konstytucji sprawił, że zapadła ona głęboko w świadomość historyczną narodów Rzeczypospolitej i promieniowała na zewnątrz, na Europę Środkowo-Wschodnią i na całą Europę, stając się przedmiotem refleksji myślicieli tak różnych jak Thomas Paine, Edmund Burke czy Immanuel Kant.

Ten szczególny charakter Ustawy Rządowej wynika nie tylko z faktu, że była pierwszą spisana konstytucją europejską, w skali światowej ustępującą miejsca jedynie Konstytucji Stanów Zjednoczonych z 1787 r. Konstytucja 3 Maja – choć była pilną potrzebą chwili, próbą naprawy ustroju i ratowania bytu politycznego konkretnego państwa – w swych głównych założeniach opierała się na wartościach uniwersalnych. W rozpoczynającej preambułę *Invocatio Dei* dała jednoznaczne świadectwo wierności dziedzictwu chrześcijańskiemu, a w pierwszym rozdziale zapewniła „pokój w wierze i opiekę rządową” ludziom innych wyznań, nawiązując tym samym do najpiękniejszych kart tradycji tolerancji, z której Polska od wieków słynęła.

Twórcy Konstytucji 3 Maja pragnęli dać wielki impuls do budowy nowoczesnego państwa i społeczeństwa, mobilizując do tego dzieła cały naród. Było to możliwe poprzez budowę zgody narodowej, wprowadzenie zasad równości i zagwarantowanie wolności. Toteż przyjęty przez Sejm już w październiku 1791 r. i poparty przez króla dokument, *Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów*, gwarantujący polityczną suwerenność i równość Wielkiego Księstwa w relacjach z Koroną Polską, był konsekwencją zapisów Ustawy Rządowej i ich logicznym uzupełnieniem.

Konstytucja 3 Maja została uchwalona w momencie szczególnym, gdy narody Rzeczypospolitej, jak stwierdzono w preambule, stały się wolne „od hańbiących obcej przemocy nakazów”. I dziś musimy pamiętać, że Rzeczpospolita Obojga Narodów to nie tylko Korona i Wielkie Księstwo Litewskie, ale też Kurlandia i Inflanty. Stąd dzisiejsza Polska czuje naturalną solidarność nie tylko z Litwą, ale też z Łotwą i Estonią, tak przez wspólne członkostwo w Unii Europejskiej, jak i przez pamięć o wspólnej historii. To właśnie solidarność – pojęcie, które przez swą historyczną treść politycznie i społecznie ciągle promieniuje na całą Europę – nakazuje jasno stwierdzić, że te państwa i narody, które stają się obiektem nacisku, mogą liczyć na nasze wsparcie.

Słowa te kieruję do wszystkich, ale chciałbym, żeby w tej konkretnej sytuacji nasi estońscy przyjaciele odebrali je jako wyraz mocnego zobowiązania. *(Oklaski)*

W obszarze promieniowania idei Konstytucji 3 Maja wśród państw i narodów, które albo już znalazły swoje miejsce w Unii Europejskiej, albo też znajdują w niej swoje miejsce

w przyszłości, winniśmy jako wolni z wolnymi, równi z równymi budować mosty: energetyczne, gospodarcze, kulturowe, polityczne i czysto ludzkie. Do tego zobowiązują nas nasza przeszłość i nasza przyszłość.

Czerpiąc z osiągnięć myśli europejskiego Oświecenia, Konstytucja wprowadziła monteskiuszowską zasadę trójpodziału władzy, potwierdziła znaczenie silnej i skutecznej władzy wykonawczej, a izbę poselską „jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego”, nazwała „świątynią prawodawstwa”. Wprowadziła też wiele zdumiewająco odważnych, nowatorskich rozwiązań, między innymi parlamentarną odpowiedzialność ministrów. Używając pewnej przenośni, można pokusić się o stwierdzenie, że Konstytucja 3 Maja jest metryką narodzin nowożytnego państwa i narodu polskiego, metryką polskiego współczesnego patriotyzmu, impulsem do dążeń niepodległościowych.

Chciałbym zakończyć refleksją osobistą. Pod rządami komunistycznymi, gdy Polska była państwem wasalnym Związku Sowieckiego, rocznicę 3 Maja wykreślono z katalogu świąt państwowych i narodowych. W latach siedemdziesiątych opozycja niepodległościowa i demokratyczna organizowała nielegalne obchody rocznicy Konstytucji 3 Maja. Zdarzało się, że robiłem to wspólnie z moim obecnym kolegą z Prezydium Sejmu, panem marszałkiem Bronisławem Komorowskim. Pamiętam takie obchody, kiedy zostaliśmy wspólnie spalowani przez komunistyczną milicję. Dziś, mając u swego boku dawnego opozycyjnego kolegę, występuję na obchodach rocznicy wspólnie z Sejmem litewskim, z Sejmem niepodległego państwa litewskiego. To jedno z najpiękniejszych ludzkich spełnień, jakie dobry Bóg, Pan historii, mógł mi w swej dobroci ofiarować. Kornie mu za to dziękuję. *(Oklaski)*

**Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
Bogdan Borusewicz:**

Dziękuję, Panie Marszałku.

Proszę o zabranie głosu w Wilnie posła Parlamentu Europejskiego, przewodniczącego Rady Najwyższej – Sejmu Restytucyjnego Republiki Litewskiej, sygnatariusza Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy, pana Vytautasa Landsbergisa. *(Oklaski)*

**Posel Parlamentu Europejskiego,
Przewodniczący Rady Najwyższej
– Sejmu Restytucyjnego Republiki Litewskiej,
Sygnatariusz Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy
Vytautas Landsbergis:**

Gerbiamieji Atstovai, Vadovai ir Senatoriai!
Abiejų Tautų Respublika, niekam neabejojant, kas yra tos Abi Tautos, 1791 m. priėmė keletą valstybinės teisės aktų. Jie turi istorinę reikšmę ir Lenkijai, ir Lietuvai, svarbūs Europai. Du svarbiausieji dokumentai, kurių antrasis sąlygojo pirmąjį, nebuvo vadinami konstitucija, tačiau dabar taip vadinami pagal lenkų istoriografijos tradiciją, pažymint pradinę, o ne baigiamąją konstitucijos datą. Mes galime tai ištaisyti, minėdami Abiejų Tautų Respublikos 1791 m. gegužės 3 d. – spalio 20 d. Konstituciją. Ją sudaro Valdžios įstatymas ir Abiejų Tautų Tarpusavio Įžadas. Tai ir yra Abiejų Tautų 1791 m. Konstitucija. Ją sutvirtino ir bendro

Szanowni Przedstawiciele, Kierownictwo, Senatorowie!

Rzeczpospolita Obojga Narodów – a nikt nie ma wątpliwości, czym były Oba Narody – przyjęła w 1791 r. kilka państwowych aktów prawnych. Mają one znaczenie historyczne zarówno dla Polski, jak dla Litwy, ale ważne są też dla Europy. Dwa najważniejsze dokumenty, z których drugi warunkował pierwszy, nie były nazywane konstytucją, dzisiaj jednak są tak nazywane, zgodnie z polską tradycją historiograficzną, z zaznaczeniem początkowej, a nie końcowej daty tej konstytucji. Możemy to naprawić, świętując obchody Konstytucji Rzeczypospolitej Obojga Narodów 3 maja – 20 października 1791 r. Stanowi ją Ustawa Rządowa i Zaręczenie Wzajemne

valdovo įžadas Abiem Tautoms baigiamajame dokumente: „Lenkijos Karūnai ir Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei“.

Neturime pamiršti, kad valstybių pamatas yra teisė, o mūsų valstybės teisinis pamatas buvo jau 1529 m. Seimo Vilniuje priimtas Lietuvos Statutas. Galutinę, ištobulintą to paties šimtmečio versiją, vadinamą Trečiuoju Lietuvos Statutu, turėtume iškelti ne mažiau už Abiejų Tautų Respublikos konstituciją, kurios istorinę reikšmę Europai, tuo pačiu ir Lietuvos vardą, neseniai Berlyne, Europos Sąjungos viršūnių suvažiavime, pabrėžė Europos Parlamento prezidentas Hans-Gert Pöttering. Lietuvos Statutas, kuris gyvavo kur kas ilgiau, per 300 metų, anuomet vienijo didžiulę Rytų Europos dalį, ir mes ne viską padarėm, kad jo reikšmė būtų taip pat istoriškai suvokiama: dar vienas Lietuvos indėlis į Europos kūrybą.

Kadangi 1791 m. konstitucija savo abiem pagrindinėmis dalimis buvo atsinaujinimo, solidarumo ir bendro pasipriešinimo prievartai aktas, tie dalykai nepraranda reikšmės ir šiandien, kai Kotrynos Didžiosios šešėlis vėl gožia Europą.

Dabar mus verčia iškreipti tiesą.

Europos Parlamentas prieš dvejus metus nustatė, kad XX a. Europą siaubė dvi didžiosios tironijos – ruda ir raudona. Abiejų tironijų aukos turi būti vienodai pagerbtos – pasakė Europos Parlamentas. Tuo pačiu ir jų neigimas, nusikaltimų žmonijai marginalizavimas – vienodai smerktinas. Žudymas pagal socialinę kategoriją yra toks pat nusikaltimas kaip rasinis genocidas – ir čia yra Europos Parlamento žodis, pasakytas Aušvico sukakties proga.

Tai – teisinga. Net Rusija pasmerkė 1940-aisiais metais įvykdytą nepriklausomos Lietuvos aneksiją. Helmutas Kohlis pripažino savo šalies atsakomybę Baltijos tautoms. O dabar iš Vokietijos girdime, kad tai niekai!

Šiandien Europos vadovai bruka mums ne visą, bet selektyvią tiesą. Nebūkim tie papirkti ludininkai, kurie liudija ne visą tiesą. To negali pateisinti joks Vakarų politikų istorinis obskurantizmas. Kas nežino, tegu pirmiausiai sužino. Jeigu kas tvirtina, kad neigti Stalino pasirašytus karo nusikaltimus Katynėje ir kitur, kad tyčiotis iš SSRS tironijos aukų gulaguose nėra nei žema, nei nusikalstama, tai Lietuva atsako: ne. Jeigu net mano tėvynė liks viena, kuri sako „ne“, tai aš ja didžiuosiuosi.

Obojga Narodów. To właśnie jest Konstytucja z 1791 r. Wzmocniło ją również w końcowym dokumencie zaręczenie wspólnego władcy „Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego”.

Nie powinniśmy zapominać, że fundamentem państwa jest prawo, a fundamentem prawnym naszego państwa był, uchwalony już w 1529 r. przez Sejm w Wilnie, Statut Litewski. Ostateczną, udoskonaloną jego wersję, pochodzącą z tego samego stulecia, nazywaną Trzecim Statutem Litewskim, powinniśmy słać nie mniej niż Konstytucję Rzeczypospolitej Obojga Narodów, której historyczne znaczenie dla Europy, a tym samym również wkład Litwy, niedawno w Berlinie, podczas szczytu Unii Europejskiej, podkreślił przewodniczący Parlamentu Europejskiego Hans-Gert Pöttering. Statut Litewski, który obowiązywał dłużej niż przez trzysta lat, jednocył w tamtym czasie ogromną część Europy Wschodniej; nie zrobiliśmy jednak wszystkiego, żeby jego historyczne znaczenie było również pojmowane jako jeszcze jeden wkład Litwy w dzieło Europy.

Konstytucja 1791 r. w obu swych podstawowych częściach była aktem odnowy, solidarności i przeciwstawienia się przemocy – i te sprawy nie tracą na znaczeniu również dzisiaj, gdy cień Katarzyny Wielkiej znów przesłania Europę.

Bo teraz zmusza się nas do wypaczania prawdy.

Parlament Europejski przed dwoma laty uznał, że Europę XX wieku pustoszyły dwie wielkie tyranie: brnatna i czerwona. Ofiary obu tych tyranii powinny być jednakowo uszanowane – tak stwierdził Parlament Europejski. A tym samym zaprzeczenie czy marginalizowanie ich zbrodni przeciw ludzkości powinno być jednakowo potępiane. Mordowanie według kategorii społecznej jest takim samym przestępstwem jak ludobójstwo rasowe – takie jest zdanie Parlamentu Europejskiego, wypowiedziane z okazji rocznicy wyzwolenia Auschwitz.

Jest to właściwe. Nawet Rosja potępiła aneksję niepodległej Litwy dokonaną w roku 1940. Helmut Kohl uznał odpowiedzialność swojego kraju w stosunku do narodów Bałtyckich. A teraz słyszymy z Niemiec, że to drobiazgi!

Dzisiaj przywódcy Europy wciskają nam nie całą, ale wybiórczą prawdę. My jednak nie bądźmy takimi przekupnymi świadkami świadczącymi o niepełnej prawdzie. Tego nie może usprawiedliwić żaden obskurantyzm historyczny polityków Zachodu. Kto nie wie, niech się najpierw dowie. Jeżeli ktoś twierdzi, że zaprzeczenie zatwierdzeniu przez Stalina zbrodni wojennych w Katyniu i gdzie indziej, że drwienie z ofiar gulagów, tyranii ZSSR to

Turiu ir viltį, kad Abiejų Tautų solidarumas atlaikys šį išmėginimą, būsim kartu su Lenkija, gal padėsime ir dar sykį užpultai Estijai. Jokie didieji kaimynai neturi mindžioti mūsų garbės.

nie jest ani podłość, ani przestępstwo, to wówczas Litwa odpowiada: nie. Nawet jeżeli moja ojczyzna pozostanie sama jako ta, która mówi „nie”, to ja będę z niej dumny.

Mam też nadzieję, że solidarność Obojga Narodów wytrzyma tę próbę. Będziemy razem z Polską, może pomożemy też napadniętej jeszcze raz Estonii. Bo żadni wielcy sąsiedzi nie mogą deptać naszego honoru. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Dėkoju ponui Vytautui Landsbergiui.
Ir kviečiu į tribūną Varšuvoje Europos Parlamento pirmininką poną Hansą-Gertą Pötteringą.

*Dziękuję panu Vytautasowi Landsbergisowi.
Zapraszam na trybunę w Warszawie przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, pana Hansa-Gerta Pötteringa. (Oklaski)*

Przewodniczący Parlamentu Europejskiego Hans-Gert Pöttering:

Gerbiamas Pone Prezidente Adamkau!
Wielce Szanowny Marszałku Senatu, Panie Borusewicz, oraz Marszałku Sejmu, Panie Dorn!
Gerbiamas Pone Seimo Pirmininke Muntianai!
Lieber Kollege und Freund Vitautas Landsbergis!

Sehr geehrte Damen und Herren Parlamentspräsidenten aus Deutschland, Estland, der Slowakei, Tschechien und Ungarn!

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen Abgeordnete!

Sehr geehrte Damen und Herren!

Besonders herzlich möchte ich auch den Preisträger des Sacharov-Preises des Europäischen Parlaments, Alexander Milinkievich begrüßen. Ihm möchten wir sagen: Wir stehen an Ihrer Seite – für ein freies und demokratisches Weißrussland!

Durch Ihre freundliche Einladung fühle ich mich sehr geehrt und bewegt. Ich möchte Ihnen herzlich dafür danken, dass Sie mir Gelegenheit geben, bei diesem wichtigen und feierlichen Anlass zu Ihnen zu sprechen. Im Namen des Europäischen Parlaments möchte ich Ihnen anlässlich des polnischen Nationalfeiertags die herzlichsten Grüße und besten Wünsche überbringen. Wie natürlich auch unseren Freunden in Litauen.

Wir sind hier zusammengekommen, um die älteste freiheitliche Verfassung auf dem Kontinent

*Wielce Szanowny Panie Prezydencie Adamkus!
Wielce Szanowny Marszałku Senatu, Panie Borusewicz, oraz Marszałku Sejmu, Panie Dorn!
Wielce Szanowny Przewodniczący Parlamentu, Panie Muntianas!*

Drogi Kolego. Przyjacielu, Vytautasie Landsbergisie!

Wielce Szanowni Panie i Panowie Przewodniczący Parlamentów Niemiec, Estonii, Słowacji, Czech i Węgier!

Wielce Szanowni Koleżanki i Koledzy Posłowie!

Wielce Szanowni Panie i Panowie!

Szczególnie serdecznie pragnę tutaj powitać laureata Nagrody Sacharowa Parlamentu Europejskiego, pana Aleksandra Milinkiewicza. Przekazujemy panu, że jesteśmy po pana stronie, jesteśmy za wolną i demokratyczną Białorusią!

Jestem zaszczycony i wzruszony państwa przyjacielskim zaproszeniem. Pragnę bardzo serdecznie podziękować za możliwość zabrania głosu z okazji tak ważnej uroczystości. W imieniu Parlamentu Europejskiego pragnę przekazać państwu najserdeczniejsze pozdrowienia i życzenia z okazji święta narodowego Polski. Dotyczą one oczywiście również naszych przyjaciół na Litwie.

Zebrałiśmy się dziś dla uczczenia najstarszej wolnościowej konstytucji na naszym kontynencie.

zu feiern. Dieser historische Anlass zeigt erneut, wie viel Europa Polen und Litauen in unserem gemeinsamen Engagement für die Freiheit verdankt. Die Verfassung von 1791 war die Verfassung der Rzeczpospolita, der Republik Beider Nationen, Polen-Litauen. Die europäische Identität und die Identitäten von Polen und Litauen sind miteinander verflochten. Die europäischen Werte sind nicht vollständig ohne den Beitrag der polnischen und litauischen Werte zu unserer gemeinsamen europäischen Identität. Die Freiheit Europas ist unmöglich ohne die Freiheit des polnischen und litauischen Volkes.

Tragischerweise wurde die liberale Revolution in Polen im Jahre 1830/31 brutal niedergeschlagen. Tausende polnischer Flüchtlinge kamen daraufhin nach Deutschland. Viele von ihnen nahmen an der großen Veranstaltung im Mai 1832 auf dem Hambacher Schloss teil, die der Beginn der liberalen, demokratischen Bewegung in Deutschland war. Die Polen wurden herzlich willkommen geheißen und mit Respekt und brüderlicher Zuneigung begrüßt. „Ohne die Freiheit Polens keine Freiheit Deutschlands“, äußerte einer der Redner, und er fuhr fort: „Ohne die Freiheit Polens kein dauerhafter Frieden, kein Segen für alle anderen europäischen Völker.“

Heute können wir sagen: Wir leben in Europa in Frieden wegen der Freiheit Polens und wegen der Freiheit Litauens. Wir alle sind stolz, dass Polen und Litauen als freie, demokratische Verfassungsstaaten wieder unter uns sind. Der Beitritt von Polen und Litauen zur Europäischen Union am 1. Mai 2004 war die logische Folge dieses neuen Anfangs in einem vereinten und demokratischen Europa.

Wir müssen die Chance dieses Augenblicks zum Wohle der nächsten Generationen von Europäern ergreifen. Die Präambel der Verfassung vom 3. Mai 1791 hat den Wunsch ihrer Unterzeichner zum Ausdruck gebracht, „die Lage, worin sich Europa befindet, [...] zu benutzen“ und „die Segnungen und die Dankbarkeit unserer Zeitgenossen und der künftigen Geschlechter zu verdienen“. Meine Damen und Herren, diese Gedanken von 1791 gelten auch heute. Wir müssen die Lage nutzen, in der sich Europa heute befindet. Wir haben heute eine einzigartige Chance, die Sache der Freiheit, Einheit und Solidarität in der Europäischen Union voranzubringen. Heute haben wir eine tiefe Verpflichtung, die Prüfung unserer eigenen Zeit zu bestehen.

Wir brauchen einen Konsens, was den Inhalt des Verfassungsvertrags angeht, und wir brauchen seine Ratifizierung vor den nächsten Wahlen zum

Ta rocznica i ta uroczystość pokazują ponownie, ile Europa, w ramach naszego wspólnego zaangażowania dla wolności, zawdzięcza Polsce i Litwie. Konstytucja z 1791 r. była Konstytucją Rzeczypospolitej, Rzeczypospolitej Obojga Narodów – Polski i Litwy. Tożsamość europejska i tożsamość Polski i Litwy są ze sobą związane. Wartości europejskie nie byłyby pełne bez udziału wartości polskich i litewskich, wartości wnoszonych do naszej wspólnej europejskiej tożsamości. Wolność Europy nie jest możliwa bez wolności narodów polskiego i litewskiego.

Ale wskutek tragicznych zdarzeń doszło do brutalnego zniweczenia w latach 1830–1831 liberalnej rewolucji w Polsce. Tysiące polskich uchodźców trafiło następnie do Niemiec. Wielu z nich w maju 1832 r. wzięło udział w wielkiej uroczystości na zamku w Hambach, która była początkiem liberalnego, demokratycznego ruchu w Niemczech. Polaków przyjmowano z serdecznością, z szacunkiem i braterskimi uczuciami. „Bez wolnej Polski nie będzie wolnych Niemiec” – powiedział jeden z mówców i dodał: „bez wolnej Polski nie będzie trwałego pokoju, nie będzie błogosławieństwa dla innych narodów europejskich”.

Dzisiaj możemy powiedzieć, że żyjemy w Europie w pokoju dzięki wolności Polski i Litwy. Jesteśmy dumni z tego, że Polska i Litwa są znów wśród nas jako wolne, demokratyczne państwa konstytucyjne. Przystąpienie Polski i Litwy do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. było logicznym skutkiem tego nowego początku w zjednoczonej i demokratycznej Europie.

Musimy skorzystać z tej szansy dla dobra kolejnych pokoleń Europejczyków. Preambula Konstytucji 3 Maja 1791 r. tak wyrażała życzenie jej sygnatariuszy: „chcąc korzystać z pory, w jakiej się Europa znajduje, [...] na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć”. Panie i Panowie, ta myśl z roku 1791 obowiązuje również dzisiaj. Musimy skorzystać z tej sytuacji, w której dziś znajduje się Europa. Mamy niepowtarzalną szansę, aby posunąć naprzód sprawę wolności, jedności i solidarności w Unii Europejskiej. Dzisiaj stoimy przed wielką odpowiedzialnością, jaką jest sprostanie próbie naszych czasów.

Potrzebujemy konsensusu odnośnie do treści traktatu konstytucyjnego i potrzebujemy jego ratyfikacji przed kolejnymi wyborami do Parlamentu Europejskiego w roku 2009. Wszyscy

Europäischen Parlament im Jahre 2009. Alle Regierungschefs der Europäischen Union haben diesem Ziel zugestimmt. Die „Berliner Erklärung“, die am 25. März 2007 von den Präsidenten des Europäischen Rats, der Europäischen Kommission und des Europäischen Parlaments unterzeichnet wurde, ist für uns alle bindend. Dies ist ein viel versprechender Anfang, um den positiven Geist in der Europäischen Union wieder neu zu beleben.

Die Verfassung von 1791 hat die politische Landschaft in Europa revolutioniert, da sie die Zukunft aus dem Blickwinkel ihrer Chancen betrachtete. Nicht Zögern, Skepsis oder gar Furcht, sondern Zuversicht, Hoffnung und Optimismus hinsichtlich unserer eigenen Möglichkeiten als europäische Familie in der Europäischen Union sollten unser Denken und Handeln bestimmen. Das können wir von 1791 lernen. Der Freiheitswille der Polen und Litauer, wie der anderen Völker Europas, auch meines eigenen, des deutschen Volkes, „Solidarność“ und die geistig-moralische Kraft des großen Papstes Johannes Pauls II haben im zu Ende gehenden 20. Jahrhundert den großen Wandel in Europa unserer Zeit möglich gemacht. Dies ist für uns alle Verpflichtung, das Werk der Einigung Europas zu vollenden. Dies ist auch der beste Weg, die Helden von 1791 und all jene, die in den letzten Jahrzehnten für die Freiheit und Einheit Europas gekämpft haben, zu ehren.

Es ist ein gutes Zeichen für die Zukunft der Europäischen Union, dass wir heute auf dem gesamten Kontinent zahlreiche Debatten über die Zukunft Europas führen. Die Europäische Union ist nicht nur ein Europa der Debatten von Politikern. Sie wird zunehmend das Europa ihrer Bürgerinnen und Bürger – ein Europa, das den Menschen in den Mittelpunkt stellt, ein Europa basierend auf unseren gemeinsamen Werten, den Menschenrechten, der Toleranz, der Gleichberechtigung und der Nicht-Diskriminierung, ein Europa, in dem alle Bürgerinnen und Bürger ihr Leben nach ihren Vorstellungen in Freiheit und Sicherheit gestalten können.

Meine Damen und Herren, wir wissen, dass die Vielfalt Europas im Zeitalter der Globalisierung nur bewahrt werden kann, wenn wir uns in unseren jeweiligen Stärken ergänzen, wenn wir den politischen Willen entwickeln, die gemeinsamen Herausforderungen auch gemeinsam zu bewältigen und das europäische Recht als Primat unseres friedlichen Handelns zu akzeptieren. Wir müssen uns bemühen, das Vertrauen zueinander immer mehr wachsen zu lassen. Vertrauen zueinander ist die

szeffowie rządów państw Unii Europejskiej byli zgodni co do tego celu. Deklaracja Berlińska z 25 marca 2007 r., podpisana przez przewodniczących Rady Europejskiej, Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego, jest wiążąca dla nas wszystkich. Jest to bardzo obiecujący początek w ożywianiu na nowo pozytywnego ducha Unii Europejskiej.

Konstytucja z roku 1791 zrewolucjonizowała krajobraz polityczny w Europie, gdyż postrzegala ona przyszłość pod kątem niesionych przez nią szans. Bowiem nie zwlekanie, sceptycyzm czy obawy, ale optymizm, nadzieja i wiara w nasze możliwości jako europejskiej rodziny w Unii Europejskiej powinny determinować nasze myślenie i działanie. I taką nauką możemy wyciągać z roku 1791. Dążenia wolnościowe Polaków i Litwinów oraz innych narodów Europy, w tym również mojego narodu, oraz „Solidarność” i duchowa siła moralna wielkiego papieża Jana Pawła II umożliwiły u schyłku XX wieku wielki przełom w Europie. Jest to dla nas wszystkich zobowiązanie, aby unieść proces jednoczenia się Europy. Jest to również najlepszy sposób uczczenia bohaterów z roku 1791 oraz wszystkich tych, którzy w ostatnich dziesięcioleciach walczyli o wolność i jedność Europy.

To dobry znak dla przyszłości Unii Europejskiej, że dziś możemy na całym kontynencie prowadzić debatę o przyszłości Europy. Ale Unia Europejska to nie tylko europejskie debaty polityków. Staje się ona coraz bardziej Europą jej obywateli i obywateli, Europą stawiającą na pierwszym planie ludzi, Europą opierającą się na naszych wspólnych wartościach – godności człowieka, prawach człowieka, tolerancji, równouprawnieniu i niedyskryminacji – Europą, której obywatelki i obywatele mogą kształtować swoje życie według swoich wyobrażeń, w wolności i bezpieczeństwie.

Panie i Panowie, wiemy, że musimy zachować różnorodność Europy w czasach globalizacji, a uda nam się to zrobić tylko wtedy, jeżeli będziemy wzajemnie uzupełniali nasze mocne strony, jeżeli będziemy tworzyli wolę polityczną do wspólnego pokonywania wspólnych wyzwań i jeżeli w naszym pokojowym działaniu zaakceptujemy prymat prawa europejskiego. Musimy również dążyć do rozwijania coraz większego wzajemnego zaufania. Wzajemne zaufanie jest podstawą wzajemnej solidarności. Dotyczy to również, na przykład, bezpieczeństwa w dziedzinie energii, o czym

Grundlage für gegenseitige Solidarität, auch im Bereich der Energieversorgung. Herr Präsident, Sie haben davon gesprochen. Ich teile zutiefst diese Meinung. Vertrauen zueinander ist die Grundlage für gegenseitige Solidarität und Solidarität ist Voraussetzung, um unsere gemeinsamen europäischen Werte und Interessen erfolgreich zu verteidigen.

Mögen Polen und Litauen uns heute wieder inspirieren, aber sich auch von den anderen Europäern inspirieren lassen, und mit uns allen die Vision des geeinten Europa des 21. Jahrhunderts teilen.

Sto lat! Niech żyje, żyje nam! Vielen Dank.

wspomnial pan marszałek – w pełni się z panem zgadzam. I właśnie zaufanie jest podstawą wzajemnej solidarności, a solidarność – przesłanką dla skutecznej obrony naszych wspólnych europejskich interesów i wartości.

Oby dziś ponownie Polska i Litwa stały się dla nas źródłem inspiracji, oby Polska i Litwa dały się zainspirować innym Europejczykom i oby dzieliły one, wspólnie z nami wszystkimi, wizję zjednoczonej Europy XXI wieku.

Sto lat! Niech żyje, żyje nam! Dziękuję. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

Proszę o zabranie głosu w Wilnie przewodniczącą parlamentu Republiki Estońskiej, panią Ene Ergmę. (Oklaski)

Przewodnicząca Parlamentu Republiki Estońskiej Ene Ergma:

Honourable President of Lithuania!
Respected Speakers!
Members of Lithuanian and Polish Parliaments!

Excellencies!
Ladies and Gentlemen!

I am very honoured to bring you greetings and best wishes from Estonia! It is with great pleasure that I came to this wonderful building of the parliament here in Vilnius on this important occasion.

To begin with I would like to thank the President of Lithuania, the Parliament, the Government institutions, and all the people of Lithuania for the support during the recent difficult days, during which grotesque shadows in the dark of the night came to haunt the streets of Tallinn, our capital, and some other cities, as if the threat from the Soviet past. Dear friends, your sincere support helped Estonian people to defend democratic rule of law. Thus, all together we are much stronger today.

Ladies and gentlemen! Today is a very special day in many ways. Recalling today and tomorrow in Vilnius and Warsaw, the Constitution of 3rd of May of 1791, it is important to underline that this was the first modern national constitution in the Europe. But

*Wielce Szanowny Panie Prezydencie Litwy!
Szanowni Panowie Przewodniczący!
Członkowie Parlamentów Litewskiego i Polskiego!*

*Ekscelencje!
Panie i Panowie!*

Jestem wielce zaszczycona, mogąc przekazać państwu pozdrowienia i najlepsze życzenia w imieniu Estonii. Jest mi bardzo miło, że mogłam przybyć do tego znakomitego gmachu Sejmu Republiki Litewskiej w Wilnie z tak ważnej okazji.

Na wstępie chciałabym podziękować prezydentowi Republiki Litewskiej, parlamentowi, instytucjom rządowym i całemu narodowi litewskiemu za wsparcie udzielone nam w ciągu ostatnich niespokojnych dni, kiedy to ulice Tallina, naszej stolicy, i kilku innych miast nawiedziły w nrokach nocy groteskowe cienie, jak groźne duchy sowieckiej przeszłości. Wasze wsparcie, Drodzy Przyjaciele, pomogło Estończykom obronić demokratyczne zasady prawne. Tak więc dziś my wszyscy jesteśmy dużo silniejsi.

Panie i Panowie! Dzisiejszy dzień jest szczególny z wielu powodów. Podczas dzisiejszych i jutrzejszych obchodów w Wilnie i w Warszawie rocznicy Konstytucji 3 Maja z 1791 r. należy podkreślić, iż była to pierwsza nowoczesna konstytucja w Europie. Ale mówiąc o tym historycznym osiągnięciu i o przeszło-

by talking about this historical achievement and Europe of the past, we should also not forget about today's Europe and its challenges. By doing this we can hardly overlook a sad process of non-implementation of the European Constitutional Treaty. It is a high time to plan in Europe, and elsewhere, for a joint and smart way forward. We must analyse how to develop our common capabilities in this fast changing world so that different nations in different countries could live a worthy life in well-organised and open societies, with well-established democratic freedoms, human rights and rule of law. We must think about how to guarantee sustainability of this process.

Ladies and gentlemen, allow me to use this special festive and symbolic gathering in Vilnius in order to highlight some of Estonia's views concerning this process.

Firstly, Estonia favours and supports further integration of Europe. After all, the enlargement has been one of the greatest success stories of the European Union, which pillars and impetus are consisting of our common values.

Secondly, we should not give up on the goals set in Lisbon. Estonia aims at strengthening the European Union's competitive ability, the integral parts of which are development of internal market and knowledge-based economy.

And last, but not least, Estonia wishes to work together with all of you, respected friends, in the framework of CFSP in the name of greater solidarity. The role of the European Union in the world must get stronger. We also need more efficient partnership between the EU and NATO. Strong and efficient common policies on issues like energy security must further enrich our partnership.

Our natural strive is to strengthen Trans-Atlantic connections and all-encompassing regional cooperation around the Baltic Sea. I am glad to admit that this region has become one of the fastest developing regions in the world. So far the membership in the EU and NATO has guaranteed our security and ensured the growth of the well-being of our people. However, the question remains whether today's efforts are sufficient, whether they allow the current positive tendencies to continue? What are the main challenges for Lithuanians, Poles, Latvians, Estonians and also other Europeans today?

ści Europy, nie możemy zapominać o Europie współczesnej i stojących przed nią wyzwaniach. Nie możemy więc przeoczyć smutnego faktu braku implementacji europejskiego traktatu konstytucyjnego. A to już najwyższy czas, by poczynić przygotowania, w Europie i gdzie indziej, do wspólnego i szybkiego ruszenia do przodu. Musimy przeanalizować, jak rozwijać nasz wspólny potencjał w tym szybko zmieniającym się świecie, tak by różne narody w różnych krajach mogły żyć godnie w dobrze zorganizowanych i otwartych społeczeństwach, mając ugruntowane wolności demokratyczne, prawa człowieka i praworządność. Musimy zastanowić się, jak zapewnić trwałość tego procesu.

Szanowni Państwo, pozwólcie, że korzystając z tego święta i tego mającego symboliczny charakter zgromadzenia w Wilnie, podkreślę niektóre z poglądów Estonii na temat tego procesu.

Po pierwsze, Estonia popiera dalszą integrację europejską i sprzyja jej. W końcu rozszerzenie powinno być jednym z największych dziejowych sukcesów Unii Europejskiej, której podstawy i dynamikę stanowią nasze wspólne wartości.

Po drugie, nie powinniśmy porzucić celów ustalonych w Lizbonie. Estonii zależy na tym, aby Europa zwiększyła swoją konkurencyjność. a integralnym elementem tego jest rozwój rynku wewnętrznego i gospodarki opartej na wiedzy.

I sprawa ostatnia, choć nie mniej ważna: Estonia chce współpracować z wami wszystkimi, Drodzy Przyjaciele, działając na rzecz większej solidarności w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Rola Unii Europejskiej w świecie musi się stawać coraz ważniejsza. Również partnerstwo UE i NATO powinno być bardziej skuteczne. Realizacja silnej i skutecznej wspólnej polityki w takich dziedzinach jak bezpieczeństwo energetyczne musi wzbogacać nasze partnerstwo.

Nasze naturalne dążenia obejmują też wzmocnienie związków transatlantyckich oraz szeroko pojmowanej współpracy w regionie Morza Bałtyckiego. Cieszę się, że mogę przyznać, iż region ten stał się jednym z najszybciej rozwijających się regionów na świecie. Jak dotąd członkostwo w Unii Europejskiej i NATO gwarantuje nasze bezpieczeństwo i zapewnia wzrost dobrobytu naszego narodu. Pozostaje jednak pytanie: czy dzisiejsze wysiłki są wystarczające i czy umożliwią one kontynuację obecnych pozytywnych trendów? Jakim głównym wyzwaniem muszą dziś sprostać Litwini, Polacy, Łotysze, Estończycy, a także inni Europejczycy?

As the answer to this question allow me to offer to you the symbolic example from the historic times of the Polish-Lithuanian Federation. Constitution of 1791 is indeed the oldest and one-of-kind in Europe. The Constitution was extremely modern, far-looking legislative regulation of that time. But without going into details, we must admit that this excellent piece of legislation could not help the Rzeczpospolita to survive. That is because it came too late.

Dear friends, let us acknowledge that one of the greatest challenges for the nations and their politicians, for all of us, living at the EU geographical border, is related with the European Constitutional Treaty. That is because we need the European Union, which is strong and cohesive, the Union, which will be sustainable and capable of facing and overcoming various challenges of globalising world. This time it should not arrive too late.

In order to underline our common objective let me hereby quote from the EU declaration published for the 50th anniversary of the signature of the Treaties of Rome:

“With European unification a dream of earlier generations has become a reality. Our history reminds us that we must protect this for the good of future generations. For that reason we must always renew the political shape of Europe in keeping with the times.

That is why today, 50 years after the signing of the Treaties of Rome, we are united in our aim of placing the European Union on a renewed common basis before the European Parliament elections in 2009. For we know, Europe is our common future.”

Ladies and gentlemen, in this spirit allow me to thank you for the opportunity to share some of my thoughts, which were inspired by the historical Constitution of May 1791, with you.

In closing, I wish to all of our people strong spirit, solidarity and all the best in the future. Thank you.

Chciałabym w ramach odpowiedzi na to pytanie przedstawić pewien symboliczny przykład z czasów Unii Polsko-Litewskiej. Otóż Konstytucja z 1791 r. to rzeczywiście najstarsza i zupełnie wyjątkowa konstytucja w Europie. Była ona niezwykle postępową, wyprzedzającą swoje czasy regulacją prawną. A jednak, nie wglębiając się w szczegóły, musimy przyznać, że to znakomite dzieło legislacji nie było w stanie pomóc Rzeczypospolitej w przetrwaniu. Rzecz w tym, że zostało ono przyjęte zbyt późno.

Drodzy Przyjaciele, zgódźmy się, że jedno z największych wyzwania dla narodów i ich polityków, dla nas wszystkich mieszkających w geograficznych granicach Unii Europejskiej, jest związane z europejskim traktatem konstytucyjnym. To dlatego, że potrzebna jest nam Unia Europejska silna i spójna, Unia trwała, gotowa stawić czoła różnym problemom podlegającym globalizacji świata i zdolna je przezwyciężyć. Czas osiągnięcia tego nie może nadejść zbyt późno.

Aby podkreślić nasz wspólny cel, pragnę zacytować fragment unijnej deklaracji ogłoszonej z okazji pięćdziesięciolecia podpisania traktatów rzymskich.

„Wraz ze zjednoczeniem Europy spełniło się marzenie naszych przodków. Historia przestrzega nas, aby strzec tego skarbu z myślą o przyszłych pokoleniach. W tym celu musimy stale odnawiać zgodnie z duchem czasu polityczny kształt Europy.

Dlatego dziś, pięćdziesiąt lat po podpisaniu traktatów rzymskich, razem podejmujemy wyzwanie, aby do czasu wyborów do Parlamentu Europejskiego w roku 2009 odnowić wspólny fundament Unii Europejskiej. Wiemy bowiem, że Europa to nasza wspólna przyszłość.”

Panie i Panowie, chciałabym w tym duchu podziękować za możliwość podzielenia się z państwem kilkoma moimi przemyśleniami, które zostały zainspirowane historyczną Konstytucją z maja 1791 r.

Na zakończenie życzę wszystkim naszym obywatelom siły ducha, solidarności i wszystkiego najlepszego na przyszłość. Dziękuję. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Ačiū, Ponia Riigikogu Pirmininke.
Žodį suteikiu Vengrijos Nacionalinio Susi-
rinkimo pirmininkei poniai Katalinai Šili.

Dziękuję, Pani Przewodnicząca Riigikogu.
Udzielam głosu przewodniczącej Zgromadzenia
Narodowego Węgier, pani Katalin Szili. (Oklaski)

Przewodnicząca Zgromadzenia Narodowego Republiki Węgierskiej Katalin Szili:

Mélyen tisztelt Köztársasági Elnök Urak!

Tisztelt Parlamenti Elnök Urak!

Tisztelt Elnökasszony!

Köszöntöm Önöket itt, Varsóban, valamint Vilniusban, és egyben köszönetemet fejezem ki, hogy szólhatok ezen jeles alkalomból.

A lengyel és a litván parlamentarizmus legfontosabb állomása az 1788 és 1792 közt ülésező négyéves Nagy Országgyűlés, amely a kormányzásról szóló 1791. május 3-i törvénnyel a nemesi ország helyébe a korszerű Lengyel Királyság és Litván Nagyfejedelemség Közös Társaságát hozta létre. Ez a törvény Európa első írott alkotmánya, negyedével idősebb a francia alkotmányánál!

Mélyreható és átfogó politikai változásokat, társadalmi, gazdasági, jogi és katonai reformot jelentett – kiegyensúlyozott, a polgári fejlődés irányába mutató hatalmi viszonyokat hozott a lengyel-litván Közös Társaság mindkét felében. A Nagy Országgyűlés ideje alatt megnőtt az ország önbizalma és ereje.

Szorongattatások idején különösen fontos, hogy a jövő számára valamilyen irányjelzés születne. Ez az alkotmány ilyen irányjelzés volt: megmutatta, merre akar tovább fejlődni az ország. A balsors idején pedig – éppen korszerűségénél fogva – össze tudta fogni a lengyel és a litván társadalmat. Minden lengyel szabadságküzdelem mögött ott volt mint példa, és úgy is, mint újra elérendő cél!

A magyar társadalomban mindig erős volt a lengyelek iránti rokonszenv. Eleven cáfolataként a címikusan hangzó nietzschei meghatározásnak, mely szerint soha nem a szomszédunk az igazi barátunk, hanem a szomszédunk szomszédja. Azt kell mondanunk, szükség is volt ennek a rokonszenvnek a kinyilvánítására.

Az 1830–1831. évi elbukott szabadságküzdelem után minden alkotmányosságunk vége szakadt az Oroszországnak jutó Lengyelországban. A magyar országgyűlésen már 1830-ban szóba kerül a lengyel kérdés. 1831. május 3-án Bars vármegye, 1831. június 13-án Szatmár vármegye feliratban kérte az uralkodót, hogy akadályozza meg a lengyel felkelés elnyomását. 1833 novemberére már 36 vármegye intéz hozzá feliratot „hogy a most mindent elintéző diplomáciai úton eszközrendő közbenjárásával

Wielce Szanowny Panie Prezydencie!

Panowie Marszałkowie!

Pani Przewodnicząca!

Witam was tu, w Warszawie, oraz w Wilnie i chciałabym podziękować za możliwość zabrania głosu z tej ważnej okazji.

Najważniejszym etapem polsko-litewskiego parlamentarizmu był obradujący w latach 1788–1792 Wielki Sejm Czteroletni, który ustawą z dnia 3 maja 1791 r. w miejsce państwa szlacheckiego powołał do życia Rzeczpospolitą Obojga Narodów, składającą się z nowoczesnego Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ustawa ta to pierwsza spisana konstytucja w Europie, o czym już była mowa, starsza od francuskiej o trzy miesiące!

Oznaczała ona głębokie i wszechstronne zmiany, reformy społeczne, gospodarcze, legislacyjne i wojskowe – stworzyła w obydwu częściach Rzeczypospolitej Obojga Narodów zrównoważone relacje władzy, otworzyła perspektywę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W czasie Sejmu Wielkiego wzrosła pewność siebie państwa i jego siła.

W trudnych czasach szczególnie ważne jest, by mogły narodzić się dla przyszłości jakieś cele, wskazówki. Ta Konstytucja była taką wskazówką – pokazała ona, w jakim kierunku kraj pragnie się rozwijać. A w czasach niedoli właśnie dzięki swej nowoczesności Konstytucja ta potrafiła zespolic polskie i litewskie społeczeństwa. W tle każdego polskiego zrywu wolnościowego Konstytucja ta zawsze stanowiła przykład i wskazywała cel, do którego należy dążyć.

W społeczeństwie węgierskim uczucia sympatii wobec Polaków były zawsze silne. Były one żywym zaprzeczeniem cynicznie brzmiącego stwierdzenia Nietzschego, w myśl którego nasz sąsiad nigdy nie będzie naszym prawdziwym przyjacielem, będzie nim dopiero sąsiad naszego sąsiada. Musimy stwierdzić, że istniała wyraźna potrzeba wyrażania tej sympatii.

Po upadku powstania listopadowego w latach 1830–1831 na terenach polskich w zaborze rosyjskim zanikła wszelka konstytucyjność. Podczas obrad węgierskiego Zgromadzenia Narodowego już w roku 1830 poruszano kwestię polską, 3 maja 1831 r. komitat Bars, a 13 czerwca 1831 r. komitat Szatmár zwrócili się w uchwałach do pamującego, by przeciwdziałał on zdławieniu polskiego powstania. W listopadzie 1833 r. już trzydzieści sześć ko-

a nemzetek sorából kitöröltetett elhunyt lengyel nemzetet hamvaiból föltámassza”. Deák Ferenc, a nagy magyar államférfi a november 23-i országos ülésen már megpendíti a szolidaritás gondolatát is: „A világ történetei nem tanítanak minket arra, hogy a végveszély örvényében elmerüléssel küzdő nemzetet némán és hidegen nézve a lehetőségig ne segítsük... Szabad lesz talán a dicső ígéret valóságát sürgető könyörgésünk: hogy letiprott szomszédunknak elnyomott polgári szabadsága visszaállítsassék, s ezáltal ő is boldog lehessen, mert szabadság nélkül tiszta és állandó boldogság nem lehet.” A magyar országgyűlésnek erre a kezdeményezésére tábla emlékeztet itt Varsóban, a Staszic-palota falán.

1848–1849-ben, a magyar szabadságharcban több ezer főnyi lengyel légió harcolt, zászlójukon a szolidaritás jelszavával: „Za wolność waszą i naszą” – „A szabadságért, a Tiétekért és a Miénkért”. 1863-ban, ha kisebb számban is, de nem kisebb lelkesedéssel vettek részt a lengyel szabadságküzdelemben magyar önkéntesek. Ebben az időben lengyel himnuszként Alojzy Feliński „Ima a hazáért” című versét énekelték. Ezt az első világháborúig a magyar iskolákban tanították is a gyermekeknek.

A rendszerváltozáskor is közösek voltak a lengyel és a magyar külpolitikai törekvések: menjenek haza az orosz csapatok, és az így visszanyert szuverenitás egy részét adjuk át nemzetek fölött álló szervezeteknek. Ezeket a célokat elértük, így ma már új külpolitikai doktrinára van szükség, amely magában foglalja a nemzeti érdekek és térségünk érdekeinek hatékony képviselését. Ez pedig egyben kötelez bennünket arra is, hogy a hagyományos magyar-lengyel együttműködést megújítva, közösen lépjünk fel az európai és a világpolitikában. Megint csak: „Za wolność Waszą i Naszą”, „Za solidarność waszą i naszą”.

mitatók *wystosowało w uchwałach do panującego podobną prośbę – tu cytuję – „by drogą wszechpo- tętną w dzisiejszych dziejach dyplomacji swoim wstawiennictwem powodował powstanie z popio- łów narodu polskiego, narodu skazanego na niebyt wśród narodów”. Ferenc Deák, wybitny węgierski mąż stanu, w czasie posiedzenia Zgromadzenia Narodowego w dniu 23 listopada poruszył również myśl o solidarności – cytuję: „Historie świata nie uczą nas tego, byśmy na naród pogrążający się w odmętach śmiertelnego niebezpieczeństwa pa- trzyli milcząco i zimno i nie pomogli mu w miarę naszych możliwości. [...] Niech nam wolno będzie wyrazić nagłą prośbę o wypełnienie chwalebnej obietnicy: by przywrócono zdlawione swobody oby- watelskie u naszego uciskanego sąsiada, by dzięki temu i on mógł być szczęśliwy, bowiem bez wolności nie może istnieć czyste i trwałe szczęście”. Tej ini- cjatywie węgierskiego Zgromadzenia Narodowego poświęcona jest tablica pamiątkowa znajdująca się tutaj, w Warszawie, na ścianie Pałacu Staszica.*

W węgierskiej walce o wolność w latach 1848–1849 walczyło wiele tysięcy Polaków. Wal- czyli oni w Legionie Polskim, mając na swych sztandarach hasło solidarności: „Za wolność wa- szą i naszą”. W 1863 r., w powstaniu w Polsce, choć mniej licznie, lecz z tym większym entuzjaz- mem, uczestniczyli ochotnicy węgierscy. W tym czasie jako polski hymn śpiewano pieśń do słów Alojzego Felińskiego „Boże, coś Polskę”. Pieśni tej uczono także dzieci w szkołach węgierskich aż do wybuchu I wojny światowej.

W czasach transformacji ustrojowej ponownie wspólne były nasze, polskie i węgierskie, dążenia w zakresie polityki zagranicznej: wojska rosyjskie niech wracają do siebie, a część odzyskanej dzięki temu suwerenności powinniśmy przekazaliśmy or- ganizacjom ponadnarodowym. Te cele osiągnęliś- my, a teraz potrzebujemy nowej doktryny w polityce zagranicznej, która pozwoliłaby między innymi skutecznie reprezentować interesy narodo- we i interesy naszego regionu. Zobowiązuje nas to do tego, byśmy, odnawiając naszą tradycyjną pol- sko-węgierską współpracę, wspólnie występowali w polityce europejskiej i światowej, ponownie pod hasłami „Za wolność waszą i naszą” i „Za soli- darność waszą i naszą”! Dziękuję. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Pani Przewodnicząca.

Proszę o zabranie głosu kolejnego obecnego w Warszawie gościa, przewodniczącego Senatu Republiki Czeskiej, pana Přemysla Sobotkę. *(Oklaski)*

Przewodniczący Senatu Parlamentu Republiki Czeskiej Přemysl Sobotka:

Vážení páni presidenti!

Vážení předsedové!

Dámy a pánové!

Dovolte mi, abych srdečně pozdravil toto shromáždění a všechny jeho účastníky ve Vilniusu i zde ve Varšavě.

Na počátku 90. let minulého století, kdy se zhroutil sovětský blok, a středoevropské a baltské republiky se mohly začít opět svobodně rozvíjet v rámci parlamentní demokracie, se stalo v mé vlasti populárním heslo „Zpět do Evropy!“. Byl to módní novinářský slogan, který se mi moc nelíbil, protože jsem přesvědčen, že jsme, i když u nás dlouho vládl totalitní komunistický režim, Evropu nikdy neopustili! Dělili nás sice od ní ostatní dráty na našich hranicích. Vzduch a způsob myšlení jsme však nezměnili! To se týká samozřejmě i našich polských sousedů, stejně tak i přátel v Litvě, Lotyšsku a Estonsku, přestože útlak baltských národů byl mnohem delší a brutálnější.

Křesťanské kořeny, bohaté národní kulturní tradice i hospodářské základy, které v našich zemích vznikly před nástupem komunistů k moci, udržely naše národy trvale v euroatlantickém prostoru a také jim umožnily poměrně rychle se zapojit do procesu evropské integrace a vradit se mezi členské země Evropské unie. Obavy z toho, že se můžeme v mnoha oborech stát rychle konkurenceschopnými, vede dokonce některé naše partnery v EU k snahám oddalovat naše možnosti to dokázat.

Hovoříme-li však o Evropě, neměli bychom nikdy zapomínat na to, že jsme součástí širšího euroatlantického civilizačního prostoru, který významným způsobem pomáhali za oceánem budovat i četní příslušníci našich národů. Přesto se bohužel občas setkáváme s tendencemi se proti zaoceánské části tohoto prostoru negativně vydělovat. Mám pocit, že za fundamentálním evropským antiamerikanismem některých politiků se skrývá především nezdravá žárlivost

Szanowni Panowie Prezydenci!

Panowie Przewodniczący!

Panie i Panowie!

Pozwólcie mi serdecznie pozdrowić to zgromadzenie i wszystkich jego uczestników w Wilnie i tutaj, w Warszawie.

Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy runął blok sowiecki, a środkowoeuropejskie i nadbałtyckie republiki mogły znowu swobodnie rozwijać się w ramach demokracji parlamentarnej, w moim kraju stało się popularne hasło: „Z powrotem do Europy!“. Był to modny dziennikarski slogan, który bardzo mi się nie podobał, ponieważ jestem przekonany, że choć na długo zavladał nami totalitarny reżim komunistyczny, Europy nigdy nie opuściliśmy! Oddzielono nas od niej, co prawda, drutami kolczastymi na naszych granicach, ale powietrza ani sposobu myślenia nie zmieniliśmy! Dotyczy to oczywiście też naszych polskich sąsiadów, jak również naszych przyjaciół na Litwie, w Lotwie i w Estonii, mimo iż ucisk narodów bałtyckich był o wiele dłuższy i brutalniejszy.

Chrześcijańskie korzenie, bogate narodowe tradycje kulturalne oraz warunki ekonomiczne, jakie powstały w naszych krajach przed dojściem komunistów do władzy, utrzymywały stale nasze narody w przestrzeni euroatlantycznej, jak również umożliwiły im stosunkowo szybkie włączenie się w proces integracji europejskiej i znalezienie swego miejsca wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej. Obawy niektórych naszych partnerów w Unii Europejskiej, że w wielu dziedzinach możemy stać się dla nich konkurencją, skłaniają ich nawet do prób odwlekania okazji udowodnienia tego przez nas.

Mówiąc jednak o Europie, nie powinniśmy nigdy zapominać o tym, że jesteśmy częścią szerszej euroatlantycznej przestrzeni cywilizacyjnej, którą w znaczącym stopniu pomagali za oceanem budować również liczni przedstawiciele naszych narodów. Mimo to spotykamy się czasem z tendencjami do negatywnego dystansowania się wobec zaoceanicznej części tej przestrzeni. Odnoszę wrażenie, iż za

méně úspěšných a méně schopných vůči těm, kteří jsou před námi. Věřím, že této krátkozraké mentalitě my nepodlehne a že také nezapomeneme na to, kdo měl zásadní podíl na konečném výsledku studené války, který nám přinesl svobodu, a kdo naopak – svou politickou naivitou a vstřícností k sovětskému impériu – studenou válku prodlužoval.

Udržet si toto vědomí je dnes zvláště nutné, protože euroatlantickou rodinu začínají ohrožovat nová bezpečnostní, ekonomická i ekologická rizika, která můžeme zvládnout jen společně. Hesla o tom, že je třeba někoho „dohnat a předejít“ jsme slyšeli kdysi již z úst Nikity Chruščova. Výsledek dobře známe. Pro naši euroatlantickou rodinu se nehodí febnivost ani snahy se vydělovat proti někomu. Jsem pro soutěživost a kritické myšlení jako zdroje progresu, ale zároveň jsem přesvědčen o tom, že na velké výzvy, které na naše národy klade 21. století, najdeme správné odpovědi jen v efektivní spolupráci, symbolicky řečeno – od Rigy po Vancouver.

Praha zdraví Vilnius i Varšavu. Děkuji za pozornost.

fundamentalny europejskim antyamerykanizmem niektórych polityków kryje się przede wszystkim niezdrowa zawiść mniej skutecznych i mniej zdolnych wobec tych, którzy są przed nami. Wierzę, że my nie ulegniemy tej krótkowzrocznej mentalności, jak również że nie zapomnimy o tym, kto miał zasadniczy udział w ostatecznym wyniku zimnej wojny, kto przyniósł nam wolność, a kto przeciwnie – poprzez swoją polityczną naiwność i przychylność wobec sowieckiego imperium zimną wojnę przedłużał.

Utrzymanie tej świadomości w dzisiejszych czasach jest szczególnie ważne, ponieważ rodzinie euroatlantycznej zagrażają nowe niebezpieczeństwa, ryzyka ekonomiczne i ekologiczne, które możemy pokonać jedynie wspólnie. Hasła o tym, że kogoś należy „dogonić i prześcignąć”, już kiedyś slyszeliśmy z ust Nikity Chruszczowa, a rezultaty dobrze znamy. Naszej rodzinie euroatlantycznej nie służą ani zawiść, ani tendencje do dystansowania się wobec innych. Jestem za konkurencją i krytycznym myśleniem jako źródłem postępu, ale zarazem jestem przekonany o tym, iż na wielkie wyzwania, jakie przed naszymi narodami stawia XXI wiek, znajdziemy właściwe odpowiedzi jedynie w formie efektywnej współpracy, symbolicznie to określając: od Rigi po Vancouver.

Praga pozdrawia Wilno i Warszawę. Dziękuję za uwagę. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

Proszę o zabranie głosu w Wilnie przewodniczącego Bundestagu Republiki Federalnej Niemiec, pana Norberta Lammerta. (Oklaski)

Przewodniczący Bundestagu Republiki Federalnej Niemiec Norbert Lammert:

Sehr geehrter Herr Parlamentspräsident!
Sehr geehrter Herr Sejm marschall!
Sehr geehrter Herr Marschall des Polnischen Senats!
Liebe Kolleginnen und Kollegen!
Exzellenzen!
Meine Damen und Herren!

Europa wächst zusammen. Deshalb ist die gemeinsame Erinnerung an die Verfassung vom 3. Mai 1791 und die Bedeutung dieser Verfassung nicht nur für Polen und Litauen ein vollkommener Beitrag zu dem gemeinsamen Weg hin zu einem

Wielce Szanowny Panie Przewodniczący Parlamentu!

Wielce Szanowny Panie Marszałku Sejmu!

Wielce Szanowny Panie Marszałku Polskiego Senatu!

Drogi Koleżanki i Drodzy Koledzy!

Ekscelencje!

Panie i Panowie!

Europa się zrasza. Dlatego nasze wspólne uczczenie Konstytucji 3 Maja 1791 r. i znaczenie tej Konstytucji są nie tylko dla Polski i Litwy pożądanym wkładem w naszą wspólną drogę do eu-

europäischen Verfassungsvertrag, der die moderne Grundlage für die Zusammenarbeit der Staaten Europas im 21. Jahrhundert regeln soll.

Europa wächst zusammen. Wir haben uns inzwischen fast angewöhnt, für selbstverständlich zu halten, was wir jahrzehntelang für ausgeschlossen gehalten haben. Die Einheit und Zusammengehörigkeit dieses Kontinents.

Vor wenigen Tagen wurde in Berlin und in Rom das Jubiläum der Römischen Verträge begangen. Als 1957 6 westeuropäische Staaten die Europäische Wirtschaftsgemeinschaft gründeten, hätte kaum jemand für möglich gehalten, daß 50 Jahre später 27 Staaten aus Westeuropa, aus Mittel- und Osteuropa eine politische Union bilden und mit dem Jubiläum zugleich die Wiedervereinigung Europa feiern würden.

Liebe Kolleginnen und Kollegen! Die Einladung des litauischen und polnischen Parlaments an die Nachbarstaaten, gemeinsam den Jahrestag der ersten modernen Verfassung in Europa zu begehen und zugleich den dritten Jahrestag ihrer Mitgliedschaft in der europäischen Union, ist eine große Geste, für die ich herzlich danken möchte. Sie macht eine Zusammengehörigkeit und eine freundschaftliche Verbindung zwischen unseren Staaten deutlich, die im Lichte der europäischen Geschichte keineswegs selbstverständlich ist und schon gar nicht die Regel war.

Die Verhältnisse auf diesem gemeinsamen Kontinent waren vor und nach der polnisch-litauischen Verfassung von 1791 gekennzeichnet durch Unabhängigkeitsbestrebungen und Zusammenschlüsse – manchmal freiwillig, häufig erzwungen. Sie waren gekennzeichnet durch politische und religiöse Verfolgungen, durch Kriege und Zerstörungen, durch Vernichtung, Flucht und Vertreibung. Weitgehend das genaue Gegenteil guter Nachbarschaft. Preußen und später das deutsche Reich, Rußland und später die Sowjetunion, hatten einen besonderen Anteil an Unterdrückung, Besetzung und Teilung Litauens und Polens, die für mehr als 100 Jahre als selbständige Staaten von der europäischen Landkarte getilgt worden sind.

Nach 2 schrecklichen Weltkriegen hat Europa seine Lektionen hoffentlich ein für allemal gelernt. Deutschland, das Land, das ich hier vertreten darf, ganz gewiß. Aus neuen Einsichten sind neue Verhältnisse entstanden, neue Formen der Zusammenarbeit und nach den großen revolutionären Veränderungen am Ende des letzten Jahrhunderts hat dieser Kontinent zum ersten Mal die

ropejskiego traktatu konstytucyjnego, który będzie nowoczesną podstawą regulacji współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej w XXI wieku.

Europa się zrasta. Teraz już przyzwyczailiśmy się prawie do tego i to, co przez dziesięciolecia uważaliśmy za wykluczone, zaczęliśmy uważać za zrozumiałe samo przez się – jedność i integrację naszego kontynentu.

Niedawno w Berlinie i w Rzymie obchodziliśmy jubileusz traktatów rzymskich. Kiedy w 1957 r. sześć państw Europy Zachodniej założyło Europejską Wspólnotę Gospodarczą, prawie nikt nie wierzył, że będzie tak, iż pięćdziesiąt lat później dwadzieścia siedem państw Europy Zachodniej, Europy Środkowej i Wschodniej utworzy unię polityczną i że wraz z jubileuszem traktatów będziemy świętować ponownie zjednoczenie Europy.

Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy! Zaproszenie parlamentów Polski i Litwy skierowane do państw sąsiedzkich, żeby wspólnie uczcić rocznicę tej pierwszej w Europie nowoczesnej Konstytucji – a z drugiej strony: trzeci rok waszego członkostwa w Unii Europejskiej – to naprawdę wielki gest, za który chciałbym bardzo serdecznie podziękować. Jest to wyraźny dowód istniejącej wspólnoty i przyjaznych kontaktów pomiędzy naszymi państwami, co na tle europejskiej historii nie jest czymś oczywistym i na pewno nie było regułą.

Stosunki na naszym wspólnym kontynencie przed polsko-litewską Konstytucją z 1791 r., jak również po niej, były nacechowane przede wszystkim dążeniem do zdobycia suwerenności i jednoczenia się. Nieraz z własnej woli, częściej jednak pod przymusem. Były to czasy nacechowane prześladowaniami politycznymi i religijnymi, wojnami i zniszczeniami, unicestwieniem, ucieczką i wypędzeniem, co jest zaprzeczeniem dobrego sąsiedztwa. Prusy, a później Rzesza Niemiecka, Rosja, a później Związek Radziecki, przyczyniły się w szczególności do ciemnienia, do okupacji, podziałów Litwy i Polski, które na ponad sto lat zostały wymazane z mapy Europy jako samodzielne państwa.

Miejmy nadzieję, że Europa raz na zawsze wyciągnęła naukę z dwóch straszliwych wojen światowych. Niemcy, kraj, który tutaj reprezentuję, z całą pewnością taką naukę wyciągnął. Wyciągnięte wnioski doprowadziły do stworzenia nowych stosunków, nowych form współpracy, a po wielkich i rewolucyjnych przemianach pod koniec mi-

konkrete Chance für eine für gemeinsame Zukunft in Frieden und Freiheit bekommen.

Mir ist besonders wichtig, in dieser ganz wichtigen Phase der weiteren europäischen Entwicklung darauf hinzuweisen, daß wir neben den politisch-organisatorischen Vereinbarung in einem Vertragstext auch unser Selbstverständnis als Europäische Union klären müssen. Daß wir uns bewußt sein müssen, daß Europa mehr ist als eine gemeinsame Administration, auch mehr sein als muß als ein großer gemeinsamer Markt. Europa ist in erster Linie eine große gemeinsame Idee. Die Idee vom Menschen und seiner unantastbaren Würde. Die Idee von Individueller Freiheit und sozialer Gerechtigkeit, die Idee von Toleranz und Demokratie und Rechtsstaat und Gewaltenteilung, wie sie in der Verfassung von 1791 zum ersten Mal in dieser Form in Europa formuliert wurde.

Liebe Kolleginnen und Kollegen! Meine Damen und Herren! Europa entsteht gemeinsam, nur gemeinsam. Aber gemeinsam entsteht dieses Europa ganz sicher. Daß heute Polen und Litauen selbständige, unabhängige Staaten sind und durch eine souveräne Entscheidung der Europäischen Union der Gemeinschaft der freien Staaten Europas angehören, ebenso wie Lettland und Estland, Ungarn, Tschechien und die Slowakei. Das, meine Damen und Herren, ist für mich ein starkes Indiz dafür, daß es eben doch einen Fortschritt der Geschichte gibt. Jedenfalls ist es eine Ermutigung und eine Verpflichtung zugleich.

Für eine gemeinsame Zukunft dieses Kontinents, für den wir alle als Europäer verantwortlich sind!

nionego stulecia nasz kontynent otrzymał po raz pierwszy konkretną szansę na kształtowanie wspólnej przyszłości w pokoju i wolności.

Dla mnie szczególnie ważne jest, żeby w tej tak istotnej dla dalszego rozwoju europejskiego fazie wskazać, iż w tekście traktatu musimy, poza postanowieniami polityczno-organizacyjnymi, określić także nasze własne pojmowanie Unii Europejskiej. Musimy być świadomi tego, że Europa to coś więcej niż tylko wspólna administracja i wielki wspólny rynek. Europa to przede wszystkim wielka idea. Idea człowieka i jego nienaruszalnej godności. Idea wolności jednostki i sprawiedliwości społecznej, idea tolerancji i demokracji, państwa prawa i podziału władzy – tak jak to zresztą zostało zapisane, w tej formie po raz pierwszy w Europie, w Konstytucji z roku 1791 r.

Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy! Panie i Panowie! Europę tworzymy wspólnie i tylko wspólnie. Dzięki wspólnym wysiłkom ta Europa na pewno powstanie. To, że Polska i Litwa są dzisiaj samodzielnymi, niezależnymi państwami, które na podstawie swoich suwerennych decyzji przystąpiły do Unii Europejskiej, do wspólnoty wolnych państw Europy – podobnie jak Lotwa, Estonia, Węgry, Czechy i Słowacja – jest dla mnie, Panie i Panowie, ważnym dowodem na to, że w historii możliwy jest jednak postęp. Dodaje nam to otuchy, ale jest też dla nas zobowiązaniem.

Za wspólną przyszłość kontynentu, za który wszyscy, jako Europejczycy, jesteśmy odpowiedzialni! (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Ačiū, Pone Bundestago Pirmininke.
Žodį suteikiu Latvijos Respublikos Saeimos sekretoriui ponui Dzintarui Rasnačiui.

*Dziękuję, Panie Przewodniczący Bundestagu.
Teraz udzielam głosu sekretarzowi Saeimy Republiki Lotewskiej, panu Dzintarsowi Rasnačsowi.
(Oklaski)*

Sekretarz Parlamentu Republiki Łotewskiej Dzintars Rasnačs:

Jūsu ekselences!
Polijas Senāta maršala kungs! Polijas Sejma maršala kungs!
Lietuvas Republikas prezidenta kungs!

*Wasze Ekscelencje!
Panie Marszałku Senatu Rzeczypospolitej Polskiej! Panie Marszałku Sejmu!
Panie Prezydencie Republiki Litewskiej!*

Lietuvas Seima priekšsēdētāja kungs!

Godātie senatori un deputāti šeit Varšavā un Viļņā!

Godātie klātesošie!

Man ir liels gods šodien viesoties Polijas parlamenta ēkā un kopā ar Baltijas un Višegradas valstu parlamentu pārstāvjiem atzīmēt šo vēsturisko dienu. Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētāja Induļa Emša vārdā es vēlētos sveikt jūs Konstitūcijas dienā, kura tiks atzīmēta rīt un kuras nozīni apliecina šī kopīgā Polijas un Lietuvas parlamentu sēde.

Mūsdienu vērtējumā 1791.gada 3.maija Konstitūcija ir viens no tiem sasniegumiem, ar ko var lepoties ne tikai Polija, bet arī visa Eiropa. Tā bija pirmā kodificētā nacionālā konstitūcija Eiropā un, kā jau visiem zināms, otrā nacionālā konstitūcija pasaulē. Šīs konstitūcijas uzdevums bija ne vien sakārtot tā laika Polijas–Lietuvas Savienības zemju pārvaldi, bet arī veidot tiesiskāku, modernāku un demokrātiskāku sabiedrības organizāciju. Tie bija fundamentāli tiesiskie pamati, kas vēlāk ietekmēja daudzu nācijvalstu dibināšanas aprises. Šīs vēstures lappuses kalpo par iedvesmu un ir nozīmīga daļa no kopīgā Eiropas vēsturiskā un tiesiskā mantojuma.

Latvijas Republikai, tāpat kā daudzām citām Eiropas valstīm, tikt pie savas konstitūcijas bija lemts krietni vēlāk. Mūsu valsts neatkarība tika proklamēta 1918.gada 18.novembrī, laikā, kad jaunajai Latvijas valstij sava brīvība bija jāizstāvē smagās cīņās kaujas laukā. Taču, līdzko situācija to ļāva, 1920.gada 17. un 18.aprīlī tika rīkotas pirmā neatkarīgās Latvijas likumdevēja – Satversmes sapulces – vēlēšanas. Tajās piedalījās 85% balsstiesīgo iedzīvotāju. Viens no galvenajiem Satversmes sapulces uzdevumiem bija izstrādāt valsts pamatlikumu – Satversmi jeb Konstitūciju, kas tika pieņemta 1922.gadā.

Satversmes dzīvotspēju mēs tā īsti varam novērtēt tikai mūsdienās. Pēc garā padomju okupācijas perioda nu jau aizritējušā gadsimta 80.gadu beigās un 90.gadu sākumā latviešiem, poļiem, lietuviešiem un citiem aiz dzelzs priekškara esošajiem pavērās iespēja vadīt savas valsts atjaunotnes procesu. Zīmīgi, ka Latvijas neatkarības atjaunošanas diena tiks svinēta pavisam drīz – 4.maijā, jo pirms 17 gadiem, 1990.gada 4.maijā Augstākā padome pieņēma Neatkarības deklarāciju.

Panie Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej!

Czcigodni Senatorowie i Deputowani Parlamentów w Warszawie oraz w Wilnie!

Czcigodni Zgromadzeni!

Man ogromny zaszczyt gościć dziś w gmachu parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej, aby razem z przedstawicielami parlamentów państw bałtyckich oraz Grupy Wyszehradzkiej uczcić ten historyczny dzień. W imieniu przewodniczącego Sejmu Republiki Lotewskiej Indulisa Emsisa chciałbym złożyć serdeczne gratulacje w dniu obchodów rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r., którą uczciemy jutro, i której znaczenie potwierdza dzisiejsze wspólne posiedzenie sejmów polskiego i litewskiego.

Z perspektywy współczesności Konstytucja 3 Maja to jedno z tych osiągnięć, z których dumna może być nie tylko Polska, ale również cała Europa. Była to pierwsza w Europie i, jak to wszyscy wiemy, druga na świecie pisana Ustawa Rządowa. Celem Konstytucji było nie tylko uregulowanie stosunków wewnętrznych w ówczesnej polsko-litewskiej Rzeczypospolitej Obojga Narodów, lecz również utworzenie nowoczesnej, praworządnej i bardziej demokratycznej organizacji społecznej. Powstały fundamentalne prawne podstawy, które później wywarły ogromny wpływ na kształtowanie zarysu wielu innych państw narodowych. Owe karty historii są źródłem natchnienia oraz ważną częścią wspólnego, historyczno-prawnego dziedzictwa Europy.

Republice Lotewskiej, podobnie jak wielu innym krajom europejskim, możliwość stworzenia własnej konstytucji dana była znacznie później. Niepodległość naszego kraju proklamowana została 18 listopada 1918 r., w czasie kiedy młode państwo lotewskie zmuszone było toczyć ciężkie walki w obronie wolności i niepodległości. A jednak kiedy tylko pozwoliły na to warunki, 17 i 18 kwietnia 1920 r. zorganizowane zostały wybory w celu utworzenia pierwszej niepodległej władzy ustawodawczej – Zgromadzenia Konstytucyjnego. Wzięło w nich udział 85% uprawnionych do głosowania mieszkańców. Jedyni z głównych zadań Zgromadzenia było wypracowanie ustawy zasadniczej – konstytucji, która została przyjęta w 1922 r.

Docenić żywotność ustawy zasadniczej jesteśmy w stanie dopiero dziś. Po długim okresie okupacji sowieckiej, pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia, przed Łotyszami, Polakami, Litwinami oraz innymi narodami za żelazną kurtyną otworzyła się możliwość kierowania procesem odradzania własnych państw.

Pēc neatkarības atgūšanas Saeimas deputātiem atkal bija jālemj par valsts pamatlíkuma pieņemšanu. Latvijas Republikas valstiskuma kontinuitātes princips bija viens no būtiskajiem, kas lika izšķirties par 1922.gada Konstitūcijas atjaunošanu. Lai gan Latvijas Konstitūcijā kopš 1933.gada grozījumi ir izdarīti 9 reizes, tomēr apbrīnas vērts ir fakts, ka XX gadsimta divdesmitajos gados rakstītais joprojām var būt aktuāls un pielāgojams mūsdienām.

Tas liek arī mums, Latvijas pilsoņiem, tāpat kā Polijas pilsoņiem, būt lepniem par savu konstitūciju, par mūsu ilgām pēc neatkarības, par mūsu tautas tradīcijām un vērtībām, kas saglabājas daudzu paaudžu garumā.

Noslēgumā es gribētu apliecināt dziļu cieņu Polijas un Lietuvas kolēģiem. Paldies par uzmanību.

Rocznica odnowienia niepodległości Litwy przypadnie już za kilka dni, 4 maja, ponieważ siedemnaście lat temu, właśnie 4 maja 1990 r., została przyjęta przez Radę Najwyższą deklaracja niepodległości.

Po odzyskaniu niepodległości deputowani Sejmu litewskiego ponownie zdecydowali o przyjęciu ustawy zasadniczej. Zasada kontynuacji państwowości Republiki Litewskiej była jedną z najbardziej znaczących wśród tych, które miały zdecydować o odnowieniu konstytucji z 1922 r. I choć od roku 1933 poprawki wprowadzano do konstytucji już dziewięciokrotnie, to jednak godny podziwu jest fakt, że to, co napisane zostało w latach dwudziestych XX wieku, jest wciąż aktualne i przystające do naszych czasów.

My, obywatele Litwy, podobnie jak obywatele Polski, możemy być dumni z naszej konstytucji, z naszej tęsknoty do niepodległości, z tradycji i wartości naszych narodów, które – przekazywane z pokolenia na pokolenie – trwają do dziś.

Na zakończenie chciałbym wyrazić głęboki szacunek dla moich kolegów z Polski i Litwy. Dziękuję za uwagę. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Panie Sekretarzu.

O zabranie głosu w Wilnie proszę przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, pana Viktorasa Muntianasa. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Gerbiemieji Kolegos!

Gerbiamosios Ponios ir Ponai!

Norēčiau šio iškilmingo posėdžio dalyviams perskaityti sveikinimo laišką, kurį atsiuntė Europos Komisijos Pirmininko pavaduotoja Margot Wallström.

„Norēčiau nuoširdžiai pasveikinti Lietuvos ir Lenkijos parlamentus kartu surengus renginius 1791 m. Lietuvos ir Lenkijos Konstitūcijai paminėti. Nutarę paminėti 1791 m. Konstitūcijos metines – tai pirmoji Konstitūcija Europoje – jūs pabrėžiate, kada Europos istorijoje atsirado teisinė valstybė.

Labai gaila, kad negaliu būti su jumis Vilniuje, nes kaip tik šiuo metu, kai rengiamas šis posėdis

Szanowni Koledzy!

Szanowne Panie i Panowie!

Chciałbym uczestnikom tego uroczystego posiedzenia odczytać list gratulacyjny, który przesłała wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej Margot Wallström.*

„Chciałabym serdecznie pogratulować parlamentom Litwy i Polski wspólnego zorganizowania obchodów upamiętnienia Konstytucji Litwy i Polski z 1791 r. Postanowiwszy upamiętnić rocznicę Konstytucji z 1791 r – pierwszej konstytucji w Europie – podkreślenie powstanie w historii Europy państwa opartego na prawie.

Bardzo żałuję, że nie mogę być z wami w Wilnie, ale właśnie teraz, kiedy odbywa się to posie-

* Oryginalny tekst listu w języku angielskim – w załączeniu.

privalau dalyvauti Komisijos posėdyje Briuselyje. Vis tik norėčiau pasidalinti su jumis keliomis mintimis.

Vienas ryškiausių pirmojo Europos integracijos penkiasdešimtmečio rezultatų yra šimtmečiais kovos lauku buvusio kontinento susivienijimas. Per pastaruosius 50 metų karą pakeitė taika. Konfliktus pakeitė bendrijos jausmas ir kasdienis žmonių ir Europos Sąjungos valstybių bendradarbiavimas. Diktatūros ir totalitariniai režimai palaipsniui užleido vietą įstatymine valstybe grindžiamoms demokratinėms sistemoms nuo Graikijos iki Lietuvos, nuo Portugalijos ir Ispanijos iki Lenkijos.

Per ilgai Europa buvo sudalinta. Bet pagaliau istorinis tikras susivienijimas įvyko ir mūsų kontinento padalijimas jau yra praeitis.

Akivaizdu, jog per kelerius metus neįmanoma užmiršti diktatūros ir totalitarizmo dešimtmečių. Bet jų negalima užmiršti. Kaip rašė Milan Kundera, kova su jėga yra atminties kova su užmarštimi. Jeigu neužmiršime diktatūros, neleisime jai pasikartoti. O demokratija nėra savaiminis dalykas. Bet moralinę ir politinę pareigą prisiminti reikia derinti su pagarba pagrindinėms laisvėms, nes priešingu atveju gali kilti grėsmė pačiai demokratijai.

Jūsų iniciatyva atsirado labai svarbiu Europos Sąjungai metu: šiais metais mes švenčiame Romos Sutarties 50-ties metų jubiliejų.

Pagrindinis šių 50-ties metų pasiekimas yra tas, kad Europos Sąjunga yra grindžiama demokratija. Europos Parlamento institucinis vaidmuo ir visų nacionalinių parlamentų darbas užtikrina tai, kad Europos Sąjunga tvirtai stovi ant parlamentinės demokratijos pamatų. Vis tik galėtume pasistengti dar labiau pagilinti demokratiją ir atskaitomybę Europos Sąjungoje, o taip pat ir jos efektyvumą vykdančias politikas. Tam ir yra skirta Konstitucinė Sutartis.

Tikiuosi, jog 2007 m. kolektyviai priimsime svarbius sprendimus, kurie nubrėš Europos Sąjungos gebėjimą pasiekti rezultatus, o taip pat tikiuosi, kad visos valstybės narės dės pastangas, kad pasiektų naują institucinį sprendimą, kuris atnaujintų mūsų Sąjungą.

Toks sprendimas reikalingas siekiant užtikrinti, kad Sąjunga tarnautų piliečių interesams globaliame pasaulyje ir galėtų susidoroti su naujojo šimtmečio iššūkiais, tokiais kaip tvari plėtra bei energijos tiekimo saugumas.

Esu įsitikinusi, kad Lenkija ir Lietuva, abi suvaidinusios svarbų vaidmenį Europos istorijoje

dzenie, muszę uczestniczyć w posiedzeniu Komisji w Brukseli. Mimo to chciałabym podzielić się z wami kilkoma myślami.

Jednym z najbardziej wyrazistych efektów pierwszego pięćdziesięciolecia integracji europejskiej jest zjednoczenie kontynentu, który przez stulecia był polem bitew. W ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat wojnę zastąpił pokój. Konflikty zastąpiło poczucie wspólnoty i codzienna współpraca ludzi i państw Unii Europejskiej. Dyktatury i reżimy totalitarne stopniowo ustąpiły miejsca demokratycznym systemom opartym na państwie prawa – od Grecji po Litwę, od Portugalii i Hiszpanii po Polskę.

Europa była podzielona zbyt długo. Ale prawdziwe historyczne zjednoczenie wreszcie się dokonało i podział naszego kontynentu należy już do przeszłości.

Jest oczywiste, że w ciągu kilku lat nie sposób zapomnieć dziesięcioleci dyktatury i totalitaryzmu. Tego nie można zapomnieć. Jak pisał Milan Kundera, walka z potęgą jest walką pamięci z zapomnieniem. Jeśli nie zapomnimy dyktatury, nie pozwolimy jej się powtórzyć. Demokracja nie jest rzeczą samoistną. Ale moralny i polityczny obowiązek pamięci trzeba łączyć z poszanowaniem podstawowych wolności, w przeciwnym bowiem razie może powstać zagrożenie dla samej demokracji.

Państwa inicjatywa zrodziła się w bardzo istotnym dla Unii Europejskiej okresie. W tym roku obchodzimy pięćdziesiątą rocznicę podpisania traktatów rzymskich.

Głównym osiągnięciem tego pięćdziesięciolecia jest to, że Unia Europejska opiera się na demokracji. Instytucjonalna rola Parlamentu Europejskiego i praca wszystkich parlamentów narodowych sprawiły, że Unia Europejska stoi zdecydowanie na fundamencie demokracji parlamentarnej. Mimo to moglibyśmy starać się jeszcze bardziej pogłębiać demokrację i odpowiedzialność w Unii Europejskiej, a także skuteczność w realizacji poszczególnych polityk. Temu właśnie ma służyć traktat konstytucyjny.

Mam nadzieję, że w roku 2007 wspólnie podejmiemy ważne decyzje, które zakreślą możliwości osiągnięcia przez Unię Europejską odpowiednich wyników. Mam też nadzieję, że wszystkie państwa członkowskie dołożą starań, aby wypracować nowe rozwiązanie instytucjonalne, które odnowiłoby naszą Unię.

Taka decyzja jest potrzebna do zapewnienia tego, aby w podlegającym globalizacji świecie Unia

ir padėjusios įvykti tikrai istoriniam Europos susivienijimui, taip pat visaverčiai prisidės prie proceso, kad 27 valstybių Sąjunga galėtų dirbti taip pat veiksmingai, kaip ir 6 valstybių Sąjunga.“

Taip pat yra gauti Čekijos Atstovų Rūmų pirmininko bei Slovakijos Nacionalinės Tarybos pirmininko laišakai, kurie bus pridėti prie šio posėdžio protokolo.

Dabar norėčiau į tribūną pakviesti Lietuvos Respublikos Seimo ir Lenkijos Respublikos Seimo narių asamblėjos pirmininką, Lenkijos Respublikos Seimo pirmininko pavaduotoją poną Jaroslava Kalinovskį.

slużyła interesom obywateli i by mogła sprostać wyzwaniom nowego stulecia, takim jak zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz bezpieczeństwa dostaw energii.

Jestem przekonana, że Polska i Litwa – kraje, które odegrały znaczącą rolę w historii Europy i pomogły w rzeczywistym historycznym jej zjednoczeniu – również wszechstronnie przyczynią się do tego, aby Unia dwudziestu siedmiu państw mogła pracować równie skutecznie jak Unia sześciu państw.“

Otrzymaliśmy również listy od przewodniczącego Izby Deputowanych Czech oraz przewodniczącego Rady Narodowej Słowacji, które zostaną dołączone do protokołu tego posiedzenia.*

Teraz chciałbym zaprosić na trybunę współprzewodniczącego Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, wicemarszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, pana Jaroslawa Kalinowskiego. (Oklaski)

**Wicemarszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej,
Współprzewodniczący Polsko-Litewskiego
Zgromadzenia Parlamentarnego
Jarosław Kalinowski:**

Szanowny Panie Przewodniczący! Panowie Marszałkowie!

Szanowne Panie i Panowie! Posłowie i Senatorowie!

Ekscelencje!

Szanowni Goście!

Cieszę się, że tu, w gmachu litewskiego Sejmu, mogę przekazać w imieniu polskiego parlamentu przesłanie solidarności i radości w dniu wspólnego święta, Święta 3 Maja, ludziom reprezentującym tak bliski Polakom naród litewski.

Uchwalenie Konstytucji w dniu 3 maja 1791 r. przez posłów obradującego w Warszawie Sejmu Czteroletniego, posłów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, było dowodem mądrości i dalekowzroczności jej twórców, a także pamięci historycznej. Jak Sejm Czteroletni rekomendował narodowi uchwaloną przez siebie Konstytucję i uzasadniał konieczność jej przyjęcia, tak zgromadzenie poselskie Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Sejmu Republiki Litewskiej, pomnę mądrości twórców Konstytucji, obradując w Warszawie na Zamku Królewskim dokładnie sześć lat temu, w dniu 9 czerwca 2001 r., zarekomendowało obu naszym Sejmom ten historyczny dokument jako część wspólnego dziedzictwa obojga narodów. Dzisiejsze zsynchronizowane, wspólne posiedzenie obu parlamentów jest spełnieniem postanowienia naszego zgromadzenia, aby dzień 3 maja każdego roku był uroczystością i wspólnie obchodzonym w obu krajach.

Choć państwo nasze nazywano Rzeczpospolitą Obojga Narodów, dziś mamy cztery narody przyznające się do spuścizny po Wielkim Księstwie Litewskim. Więzy historyczne podkreślają Litwini i Białorusini – ich ziemię, naród i język stanowiły zawsze integralną część tego tworu państwowego. Starobiałoruski był językiem urzędowym Wielkiego Księstwa Litewskiego do roku 1700; w języku tym powstał tak ważny pomnik prawodawstwa europejskiego, jakim były Statuty Litewskie. „Pogoń” to dziś herb niepodległej Lit-

* Oryginalne teksty listów oraz ich tłumaczenia – w załączeniu.

wy, ale także symbol demokratycznych, wolnościowych ruchów na Białorusi. I wreszcie są Ukraińcy, których nierównoprawne traktowanie w tamtym czasie stało się jedną z najważniejszych przyczyn upadku naszego państwa, związanego przez Unię Lubelską ponad dwieście lat.

Po wiekach niewoli i krótkich latach niepodległości w wieku XX dzieje narodów dawnej Rzeczypospolitej znów zależały od kaprysów potomków dawnych zaborców, Stalina i Hitlera, którzy arbitralnie wyznaczali granice i skazywali całe narody na zagładę i przesiedlenia. Dziś niepodległa Polska, dając przykład, od 1989 r. prowadzi politykę dobrej woli i dobrego sąsiedztwa. Ta polityka przynosi dobre skutki. Mimo spraw spornych obecnie na linii Polska – Litwa, Polska – Ukraina nie ma żadnych zaognionych kwestii. Okazało się, że dla krajów powstałych z naszej dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów droga do demokratycznej wspólnoty europejskiej prowadzi przez przyjazną współpracę w duchu szacunku dla wspólnej historii, zrozumienia i uznania różnic oraz odrębności, w poczuciu odpowiedzialności za przyszłe pokolenia.

Polska i Litwa to dziś odnowione, równoprawne państwa europejskiej rodziny narodów. Po ponad dwustu latach od upadku I Rzeczypospolitej historia zatoczyła wielkie koło. Znow jesteśmy razem. Już trzy lata jesteśmy, Polacy wraz z Litwinami, wolnymi wśród wolnych w europejskiej rodzinie narodów.

Jestem przekonany, że zjednoczona Europa nie będzie kompletna, jeśli do tego przedsięwzięcia nie zaprosimy wszystkich sąsiadów. Musimy ich wspierać, zwłaszcza narody dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego, w dążeniach do europejskiej integracji, tak samo jak kiedyś i my byliśmy wspierani w naszych aspiracjach. Europejska polityka sąsiedztwa musi nieść przesłanie ukazujące Europę silną, stabilną i bezpieczną.

Dziś żyjemy w świecie, w którym spełniło się nasze marzenie. A nieoczekiwaną puentę dopisuje życie: Polska wraz z demokratyczną Ukrainą gościć będzie wspólnie w 2012 r. młodych sportowców z całej Europy.

Szanowni Państwo! Zacząłem od odniesienia do historii i do niej chciałbym na zakończenie wrócić. Bo trudno nie przywołać w tym momencie raz jeszcze słów z preambuły Trzeciomajowej Konstytucji. Jest tam nakaz, by korzystać z chwili, która nas samym sobie wróciła i uwolniła od hańbiących obcej przemocy nakazów. Wtedy, w końcu XVIII wieku, oba nasze narody przegrały. Dziś stworzyliśmy sobie sami szansę, by wykorzystać odmieńnię historyczną koniunkturę i zapewnić naszym narodom pomyślność, bezpieczeństwo i dobrobyt na wiele pokoleń. Niech tak się stanie! *Tegul taip ivyksta! Ačiū labai.* Dziękuję bardzo. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Ačiū, Pone Pirmininke.

Žodį Varšuvoje suteikiu Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pirmajam pavaduotojui, Lietuvos Respublikos Seimo ir Lenkijos Respublikos Seimo narių asamblėjos pirmininkui Česlovui Juršėnui.

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

Udzielam głosu w Warszawie pierwszemu zastępcy przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, współprzewodniczącemu Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, Česlovasowi Juršėnasowi. (Oklaski)

**Pierwszy Zastępca Przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej,
Współprzewodniczący Litewsko-Polskiego
Zgromadzenia Parlamentarnego
Česlovas Juršėnas:**

Gerbiamieji Parlamentų Pirmininkai! Mielieji Kolegos!

Drodzy Przyjaciele w Wilnie i tu, w Warszawie!

Panowie Marszałkowie!

Kalbėdami apie Gegužės 3-iosios Konstituciją, kiekvienas iš mūsų ją priimame savaip. Vieni – šloviname, kiti – tikriname Konstitucijos išbaigtumą, ieškome to, kas nesurašyta. Vis tik manyčiau, teisus lietuvių istorikas Mečislovas Jučas: „Konstitucija yra ...mūsų protėvių atlikta gili istorinė pamoka, ...netgi testamentas ateinančioms kartoms“.

Konstitucija – tai Apšvietos epochos kūrinys, mūsų garbingųjų pirmtakų, Abiejų Tautų Respublikos veikėjų – reformatorių, teisinės minties paminklas. Ne veltui Konstitucija buvo susidomėta Vakaruose. Jinai operatyviai buvo išversta į prancūzų, anglų, vokiečių, o vėliau ir į kitas kalbas.

Tuo tarpu namuose Konstitucija nevie-nareikšmiškai sutikta. Tačiau tiek reformatoriai, tiek retrogradais Konstitucijos priėmimą laikė „revoliucija“. Vienas Konstitucijos autorių Hugo Kolontajus vadino ją „švelniąja revoliucija“. Epitetą „revoliucija“ dar 1791 m. gegužės 3 d. bene pirmais pavartojo tuometinio Seimo maršalka Stanislovas Malachovskis. Gesindamas pastabas dėl seiminių procedūrų nesilaikymo, jis pareiškė, kad tai esanti revoliucijos diena, todėl visų formalumų laikytis neišeina. Skliaustuose pastebėsiu: nors par mus dabar ne revoliucijų metas, bet ginčai dėl procedūrų niekaip nesibaigia. Žodžiu, anuomet vieni oponentai sakė tik „nemylintys revoliucijos“, tai yra Konstitucijos, kiti – Rusijos imperijos sostui skundė jos rengėjus kaip Paryžiaus „jakobinų klubo agentūrą“.

Tai, kad Abiejų Tautų konservatyvieji sluoksniai ieškojo pagalbos svetur – ir ją rado – paskui sudarė Targovicos konfederaciją, tik patvirtina mintį, jog Konstitucija palietė esminių Žečpospolitos reikalus, buvo reformų kulminacija, kartu davė stiprų postūmį naujiems Ketverių metų arba Didžiojo Seimo darbams.

Konstitucija iš tiesų nustatė pažangesnę valstybės valdymo sistemą, klojo, manyčiau,

Szanowni Przewodniczący Parlamentów! Mili Koledzy!

Drodzy Przyjaciele w Wilnie i tu, w Warszawie!

Panowie Marszałkowie!

Gdy mówimy o Konstytucji 3 Maja, każdy z nas odbiera ją po swojemu: jedni – sławią ją, inni – badają, czy Konstytucja ogarnęła wszystko, i doszukują się tego, co nie zostało spisane. Ja jednak uważałbym, że rację ma litewski historyk Mečislovas Jučas, który stwierdził: Konstytucja jest poczynioną przez naszych przodków głęboką lekcją historyczną, wręcz testamentem dla przyszłych pokoleń.

Konstytucja to dzieło epoki Oświecenia, pomnik myśli prawnej działaczy – reformatorów Rzeczypospolitej Obojga Narodów, naszych czci-godnych prekursorów. Nie bez powodu była obiektem zainteresowania na Zachodzie i została szybko przetłumaczona na język francuski, angielski, niemiecki, a później również na inne języki.

Tymczasem w swym domu Konstytucja została przyjęta niejednoznacznie. Jednakże zarówno reformatorzy, jak i wstecznicy uważali uchwalenie Konstytucji za rewolucję. Jeden z autorów Konstytucji, Hugo Kollataj, nazwał ją łagodną rewolucją. Określenia „rewolucja” użył już 3 maja 1791 r., bodając jako pierwszy, marszałek ówczesnego Sejmu, Stanisław Malachowski. Oświadczył on, uczinając uwagi o nieprzestrzeganiu procedur sejmowych, że jest to dzieło rewolucji, dlatego też nie da się przestrzegać wszystkich formalności. Nawiasem mówiąc, choć nasz obecny czas nie jest czasem rewolucji, to spory dotyczące procedur nadal nie cichną. Krótko mówiąc, jedni z ówczesnych oponentów mówili, że jedynie nie kochają rewolucji – to znaczy Konstytucji – inni zaś przed stolicą imperium rosyjskiego skarżyli jej autorów jako „agentów paryskiego klubu jakobinów”.

To, że konserwatywne kręgi obojga narodów poszukiwały pomocy za granicą, otrzymały ją i związały konfederację targowicką, tylko potwierdza pogląd, że Konstytucja dotyczyła istotnych problemów Rzeczypospolitej, stanowiła kulminację reform, a jednocześnie dała silny bodziec do nowych prac Sejmu Czteroletniego, zwanego też Sejmem Wielkim. Konstytucja rzeczywiście ustanowiła bardziej postępowy system rządzenia pań-

šiuolaikinio parlamentarizmo pamatus: numatė konkretų valdžių padalijimą, Seimo nario atstovavimą tautai, parlamentinę vykdomosios valdžios kontrolę, nepasitikėjimo reiškimą ministrams, Seimo teisimą prasikaltusiems dignitoriams. O, ar ne pagarbiai skamba paties parlamento, tiksliau Atstovų rūmų, apibrėžimas VI straipsnyje: „Atstovų rūmai kaip tautos visavaldystės atspindys ir reiškėjas bus įstatymdavystės šventovė“.

Švątynią, Panie i Panowie, chcieliśmy być! A kto dziś jest świętym?

Ir dar, Ponios ir Ponai, vienas itin svarbus dalykas: visiškas *liberum veto* panaikinimas. Tai buvo būtiniausias, seniai pribrendęs, Abiejų Tautų politinei sistemai gydyti, netvarkai, anarchijai išguiti, žingsnis. Bet tai kartu reiškė bajoriškųjų laisvių „perlo“ likvidavimą. Iš tiesų, *liberum veto* fenomenas daug kainavo Žečpospolitai. Hipertrofuota bajoriškoji laisvė žlugdė valstybę. *Liberum veto* negailestingai naudojosi tiek Lenkijos, tiek Lietuvos magnatai – šiuolaikiškai tariant, oligarchai – taip pat ir užsienio atstovai, tiesiog papirkinėdami seimūnus. Todėl suprantama, kad *liberum veto*, vieno atstovo teisės griauti viską, panaikinimas Konstitucijoje motyvuojamas giliau: „Viskas ir visur turi būti sprendžiama balsų dauguma; dėl to *liberum veto*, bet kokios rūšies konfederacijas, ...kaip prieštaraujančius šios konstitucijos dvasiai, valdymą griaušančius, visuomenę ardančius panaikiname visiems laikams“.

Ta proga negalima nepastebėti, kad mūsųose kartais diskutuojama apie galiojančių Konstitucijų raidę ir dvasią. Netgi klausiama, iš kur tos dvasios atsiranda. Pasirodo, jau baigiantis XVIII a. kai kurie atsakymai mūsų šviesuoliams buvo aiškūs.

Ponios ir Ponai! Baigdamas dar noriu grįžti prie reakcijos į Gegužės 3-iosios Konstitucijos priėmimą. Specialistų vertinimu, ji buvo daugiau teigiama, netgi entuziastinga. Priminsiu tik vieną kalbą. Ukmergės pavieta, tai yra Lietuvos, atstovas Koscialkovskis nedalyvavo gegužės 3 d. Seimo posėdyje – girdi, „likimas jam neleidęs“ – bet gegužės 16 d. Seime padėjo už Konstituciją. Tiesa radęs šiokių tokių netobulumų, bet vis dėlto, o tai svarbiausia, jisai „dabar jaučiasis pirmosios Europos šalies piliečiu“.

Šiandien mes, Lietuva ir Lenkija, lygiateisės Europos Sąjungos narės, turėdamos reikšmingą

stvem, zbudowała fundament nowoczesnego parlamentarizmu: przewidziała konkretny podział władz, reprezentowanie narodu przez posłów na sejm, parlamentarną kontrolę władzy wykonawczej, wyrażanie wotum nieufności wobec ministrów, sąd sejmowy dla dygnitarzy, którzy zawinili. Czyż nie brzmi godnie określenie samego parlamentu, a dokładnie izby poselskiej, zawarte w art. VI: „Izba Poselska jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego będzie świątynią prawodawstwa“?

Švątynią, Panie i Panowie, chcieliśmy być! A kto dziś jest świętym?

I jeszcze, Panie i Panowie, jedna szczególnie istotna kwestia: całkowite zniesienie liberum veto. Był to najniezbędniejszy, już od dawna dojrzewający do wykonania krok do uzdrowienia systemu politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, wypłenicia nieladu i anarchii. Jednocześnie oznaczało to jednak odrzucenie tej perelki wolności szlacheckich. Ale rzeczywistość, fenomen liberum veto wiele kosztował Rzeczpospolitą. Przejawiająca hipertrofię wolność szlachecka niszczyła państwo. Liberum veto bezlitośnie wykorzystywali nie tylko polscy i litewscy magnaci – według dzisiejszej terminologii: oligarchowie – ale i przedstawiciele zagranicy, po prostu przekupując posłów. Dlatego też jest zrozumiałe, że likwidację liberum veto, prawa jednego posła do zburzenia wszystkiego, w Konstytucji motywuje się głębiej: „Wszystko i wszędzie większością głosów udecydowane być powinno; liberum veto, konfederacje wszelkiego gatunku, [...] jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy“.

Przy tej okazji nie można nie zauważyć, że czasem i u nas dyskutuje się o literze i duchu obowiązujących konstytucji. Nawet zadawane są pytania, skąd się ten duch bierze. Okazuje się, że niektóre odpowiedzi były już pod koniec XVIII wieku jasne dla naszej ówczesnej inteligencji.

Panie i Panowie, kończąc swe wystąpienie, chcę jeszcze wrócić do reakcji na uchwalenie Konstytucji 3 Maja. Według specjalistów było ono oceniane bardziej pozytywnie, wręcz entuzjastycznie. Przyponnę tylko jedno przemówienie. Przedstawiciel litewskiego powiatu wilkomierskiego, Kościalkowski, nie uczestniczył w posiedzeniu Sejnu 3 maja, albowiem „los mu na to nie pozwolił“, ale 16 maja w Sejmie podziękował za Konstytucję. Co prawda znalazł w niej pewne niedoskonałości, mimo to jednak, rzecz najważniejsza, oświadczył, że czuje się teraz „obywatel prądującego kraju w Europie“.

istorinį paveldą, aktyviai įsijungę į bendraeuropinius procesus, drąsiai žvelgiame į Europos ateitį, patys ją kartu kurdami.

Za wspólną pracę, Panie i Panowie! Za wspólną przyszłość!

Dzisiaj my, Litwa i Polska, jesteśmy równoprawnymi członkami Unii Europejskiej, mającymi znaczące dziedzictwo historyczne, aktywnie włączającymi się w ogólnoeuropejskie procesy, odważnie patrzącymi na przyszłość Europy, a także sami ją, wspólnie, tworzącymi.

Za wspólną pracę, Panie i Panowie! Za wspólną przyszłość! (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

O zabranie głosu w Wilnie proszę posła na Sejm Republiki Litewskiej, sygnatariusza Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy, pana Emanuelisa Zingerisa. (Oklaski)

Posel na Sejm Republiki Litewskiej, Sygnatariusz Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy Emanuelis Zingeris:

Jūsų Ekscelencijos!

Didžiai Gerbiami Išrinktieji Europos Sąjungos Tautų Atstovai!

Ponios ir Ponai!

Šis mano pasiūlymas Seimui papildyti Atmintinų dienų sąrašą gegužės 3 d., atvirai sakant, kilo kelintą kartą skaitant Adomo Mickevičiaus kūrybą.

„Ir atlygino jiems Dievas, nes didžioji tauta Lietuva susivienijo su Lenkija, kaip vyras su žmona, dvi sielos viename kūne. Nors niekad anksčiau tokios tautų sąjungos nėra buvę, bet vėliau bus, nes tas Lietuvos ir Lenkijos susivienijimas ir santvarka ženklina būsimą visų krikščioniškųjų tautų sąjungą vardan Tikėjimo ir Laisvės.“ Taip bylojo Mickevičius prieš 175 metus.

Europos Sąjunga davė mums papildomą šansą greičiau išspręsti bendrojo palikimo dalykus. Ne Lietuva sukūrė savo gyventojų priverstinės deportacijos sąlygas. Po Antrojo pasaulinio karo šalis buvo okupuota. Ne Lietuva deportavo lenkų kilmės piliečius į naujas žemes, ne Lietuva iškeldino Klaipėdos krašto lietuvių ir vokiečių kilmės gyventojus pokario metais. Ne Lietuva buvo baisaus holokausto režisierė. Bet dabar 12 naujų Europos Sąjungos ir NATO narių negali sau leisti prabangos nurašyti dalį savo istorijos, tarsi tai būtų visai ne jų.

Vokiškai rašęs čekas Kafka, lenkiškai rašęs lietuvis Mickevičius – tai yra koncepcijos, į kurias

Wasze Ekscelencje!

Wielce Szanowni Przedstawiciele Narodów Unii Europejskiej!

Panie i Panowie!

Moja przedstawiona Sejmowi propozycja uzupełnienia listy dni świątecznych o 3 maja wzięła się, szczerze mówiąc, z kolejnego czytania twórczości Adama Mickiewicza.

„I nagrodził im Bóg, bo wielki naród Litwa połączył się z Polską jako mąż z żoną, dwie dusze w jednym ciele. A nie było nigdy przedtem tego połączenia narodów. Ale potem będzie. Bo to połączenie i ożenienie Litwy z Polską jest figurą przyszłego połączenia wszystkich ludów chrześcijańskich, w imię Wiary i Wolności.” Tak wieszczyl Mickiewicz przed stu siedemdziesięcioma pięcioma laty.

Unia Europejska dała nam dodatkową szansę na szybsze rozwiązanie spraw wspólnego dziedzictwa. To nie Litwa stworzyła warunki przymusowej deportacji swoich mieszkańców – po II wojnie światowej kraj był okupowany. To nie Litwa deportowała obywateli polskiego pochodzenia na nowe ziemie, to nie Litwa w latach powojennych wysiedliła z Kraju Klaipėdzkiego jego mieszkańców pochodzenia litewskiego i niemieckiego. To nie Litwa była reżyserem potwornego holocaustu. Teraz jednak dwunastu nowych członków Unii Europejskiej i NATO nie może sobie pozwolić na luksus wykreślenia części swojej historii, jakby to wcale nie było ich dziedzictwo.

Piszący po niemiecku Czech Kafka, piszący po polsku Litwin Mickiewicz – takie są koncepcje, na

turėtų orientuotis multikultūrinė Europa. Mes negalime kurti dabartinio 2007 m. naujųjų Europos Sąjungos šalių identiteto remdamiesi vien tik 1918 m. identiteto koncepcijomis.

Tad apjungdami visą Europos Sąjungą vienijantį palikimą nuo gotikos, renesanso, baroko iki Hanzos, mes turime suinventorinti ir pilietinės minties raidą istorijoje nuo Magdeburgo miesto teisių iki 1791 m. Konstitucijos, Kosciuškos ir vėlesniųjų XIX a. sukilimų, 1956 m. – Vengrijos, 1968 m. – Čekijos, 1981 m. – Lenkijos, 1988 m. – „Sajūdžio“ Lietuvoje.

50 metų užsitęsusi Baltijos šalių okupacija nepavertė mūsų sovietų realybės dalimi. Užsienyje veikė mūsų laikinoji Vyriausybė, diplomatinis korpusas. Dauguma Vakarų vyriausybių niekada nepripažino mūsų okupacijos fakto. Ir dabar mes laukiame, kol keletas neskaitlingų vyriausybių pripažins savo pokario klaidas, kurias padarė dėl Josifo Stalino spaudimo. Mes dėkingi 1941–1945 m. Londone veikusiai Lenkijos Vyriausybei, nuolat užtarusiai mūsų Nepriklausomą diplomatinį korpusą.

Ką tik Seimo rūmuose savo darbą baigė įtaigus tarptautinis istorikų ir teisininkų forumas. Jo dalyviai sėdi čia, su mumis. Vienas iš įdomiausių pastebėjimų šio forumo buvo, kad kalbant apie oranžinę demokratinę revoliuciją Kijeve, kad riba balsavusių už Prezidento Juščenkos idėjas ėjo būtent ten, kur buvo riba dviejų tautų respublikos.

Pasitikėjimas, kurį ką tik paminėjo Europos Parlamento pirmininkas Pötteringas, nėra naivumas ar pakylėtas idealizmas. Pasitikėjimas – tai atviros Europos Sąjungos vidinės sienos, netrukdomi prekybos srautai, galėjimas jau šiandien išrinkti portugalą Anglijoje ar vokietį Italijoje į Europos Parlamentą. Ir mums nieko nereikia gauti iš Briuselio. Paprasčiausiai Briuselį mums reikia kartu kurti.

Deja, Potsdamo konferencijos metu 1945 m. liepos mėnesį Vakarų šalys jau žinojo, kas laukia sovietų kariuomenės okupuotų šalių. Tuo metu, kai Vakarai naudojosi Maršalo planu Europos centre ir šiaurėje, Stalinas įtvirtino istorijoje nebūtą žmonių dvasinio ir turto prievartavimo mechanizmą. Baimė buvo vienintelis valdžios palaikymo būdas.

Lietuva dabar buvo iš tų šalių, kurios vienos pirmųjų pritarė naujai Europos Konstitucijai. Mūsų politikai, ačiū Dievui, neišsivino praktikos viską versti Europos Sąjungai.

które powinna się orientować wielokulturowa Europa. Nie możemy w 2007 r. budować obecnej tożsamości nowych krajów Unii Europejskiej jedynie na bazie koncepcji tożsamości z 1918 r.

Ogarniając więc spuściznę łączącą całą Unię Europejską, od gotyku, renesansu, baroku po Hanzę, musimy zinventaryzować również rozwój myśli obywatelskiej, od praw miejskich Magdeburga do Konstytucji 1791 r., powstania kościuszkowskiego, powstań XIX wieku i późniejszych: węgierskiego z roku 1956, czeskiego z roku 1968, polskiego z roku 1981, litewskiego Sajūdisu z roku 1988.

Przeciągająca się przez pięćdziesiąt lat okupacja krajów bałtyckich nie przemieniła nas w część sowieckiej rzeczywistości. Za granicą urzędował nasz rząd tymczasowy i korpus dyplomatyczny. Większość rządów Zachodu nigdy nie uznała faktu naszej okupacji. Obecnie nadal czekamy, aż kilka nielicznych rządów uzna powojenne błędy swoich krajów, popełnione pod naciskiem Józefa Stalina. Rządowi polskiemu urzędującemu w latach 1941–1945 w Londynie jesteśmy wdzięczni za stałe wstawiennictwo za naszym niezależnym korpusem dyplomatycznym.

W gmachu naszego Sejmu właśnie zakończyło swoją pracę wpływowe międzynarodowe forum historyków i prawników. Jego uczestnicy siedzą tutaj, pośród nas. Jedno z najciekawszych spostrzeżeń tego forum dotyczyło demokratycznej „pomarańczowej rewolucji” w Kijowie i tego, że granica opowiadających się za ideami prezydenta Juszczenki przebiegała tak, jak przebiegała niegdyś granica Rzeczypospolitej dwóch narodów.

Zaufanie, o którym dopiero co wspomnieli przewodniczący Parlamentu Europejskiego Pöttering, nie jest naiwnością czy też wzniosłym idealizmem. To zaufanie to otwarte granice wewnętrzne Unii Europejskiej, niezakłócona wymiana handlowa, to także to, że już dzisiaj można do Parlamentu Europejskiego wybrać Portugalczyka w Anglii czy Niemca we Włoszech. My nie musimy niczego z Brukseli dostawać. My po prostu musimy współtworzyć Brukselę.

Niestety, w trakcie konferencji w Poczdamie w lipcu 1945 r. kraje zachodnie wiedziały już, co czeka kraje okupowane przez wojska sowieckie. I w tym czasie, gdy Zachód korzystał z planu Marshalla w centrum i na północy Europy, Stalin utrzymywał Niemający precedensu w historii mechanizm gwałtu na ludzkim duchu i majątku. Strach był tam jedynym sposobem utrzymania władzy.

Teraz Litwa była w gronie tych krajów, które jako jedne z pierwszych wyraziły poparcie dla eu-

Bet kaip ką tik minėjo Čekijos Senato pirmininkas, mes negalime kurti atskiros gynybos sistemos be transatlantinių ryšių. Mes negalime patikėti savo saugumo galutinės architektūros vien tik Europos Sąjungai, kol Europoje plinta, pasakykime švelniai, tokie reiškiniai kaip Schröderiskumas, kažkodėl vadinamas pragmatizmu ar *realpolitik*. Mes negalime leisti mūsų lyderiams stovėti prie Lukoil ar Gazprom, ar kitų ne Europos Sąjungos darinių įdarbinimo biurų. Tai ne *realpolitik*, tai susitaikymo politika nusisukant nuo visų žuvusių už žmogaus teises per paskutinius 250 metų Europoje. Mes džiaugiamės, kad ponios Merkel politinė vertybių sistema iš esmės taiso šią moralinę skriaudą bendriesiems Europos Sąjungos tikslams.

Kitais metais Lietuvos laukia dvi reikšmingos datos: „Sąjūdžio“ 20-metis ir antrosios Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo 90-metis.

Lemtingais 1990 metais Lietuvos pilietybė buvo suteikiama visiems, kurie jos pageidavo. Mes tada laimėjome pragarišką kovą prieš sovietus ne ginklais, bet Gandiškuoju atvirumu. Šiame pastate, kur dar matyti 1991-ųjų Sausio įvykių kulkų žymės, visas pasaulis stebėjo, kaip mes atkūrėme ne tik Lietuvos valstybingumą, bet kartu ir tradicinę klasikinę Vakarų demokratiją.

Lenkijos „Solidarumo“ žmonės buvo tada rižtingai kartu su mumis. Prisimenu kolegas Mareką Jureką, Geremeką, kitus. „Solidarumo“ biure buvo milžiniškas plakatas: „Parama sovietų blokuojamai Lietuvai. Maisto rinkimo akcija“. Šitos paramos ir buvino kartu mes niekada niekada neužmiršime. Gal aš ir klystu, bet turbūt toks jausmas siejo galbūt ir XIX a. sukilėjus: čekų, vengrų, rumunų, bulgarų ir kitus pavergtosios pokarinės Europos XX a. laisvės kovotojus.

Tad Gegužės 3-osios Konstitucijos ir jos spalio 20-osios priedas turi dabar jau tapti ne tik naujųjų Europos Sąjungos narių, ne tik Lietuvos ir Lenkijos, bet ir senbuvių ideologijos pamatu šalia Roberto Šumano idėjų, Anglijos, Prancūzijos bei Vokietijos tautų sukurtų pamatinių žmogaus teisių. Ačiū.

ropejskėj konstitucėj. Nasi politycy, chwała Bogu, nie przyswoili praktyki zrzucania wszystkiego na Unię Europejską.

Ale, jak przed chwilą wspominał przewodniczący Senatu czeskiego, nie możemy budować oddzielnego systemu obronnego bez powiązań transatlantycznych. Nie możemy zawierzyć ostatecznej architektury naszego bezpieczeństwa wyłącznie Unii Europejskiej, dopóki w Europie szerzą się, powiedzmy delikatnie, zjawiska takie jak schröderyzm, z jakiegoś powodu nazywany pragmatyzmem czy realpolitik. Nie możemy pozwolić, by nasi liderzy wystawiali pod biurami zatrudnienia Lukoila czy Gazpromu albo też innych nieumijnych tworców. To nie jest realpolitik, to jest polityka godzenia się na odwrót od wszystkich, którzy zginęli za prawa człowieka w Europie w ciągu ostatnich dwustu pięćdziesięciu lat. Cieszymy się, że system politycznych wartości pani Merkel naprawia tę moralną krzywdę wyrządzoną wspólnym celom Unii Europejskiej.

W przyszłym roku Litwę czekają dwie znaczące daty: dwudziestoleciecie Sąjūdisu i dziewięćdziesiąta rocznica odzyskania niepodległości w drugiej Republice Litewskiej.

W decydującym 1990 r. obywatelstwo litewskie było nadawane wszystkim tym, którzy tego chcieli. Zwyciężyliśmy wtedy w piekielnej walce przeciwko Sowietom, ale nie dzięki broni, lecz gandhistowskiej otwartości. Cały świat obserwował, jak w tym budynku, z widocznymi nadal śladami kul z wydarzeń ze stycznia 1991 r., odbudowywaliśmy nie tylko państwowość Litwy, ale również tradycyjną, klasyczną zachodnią demokrację.

Ludzie polskiej „Solidarności” byli wówczas zdecydowanie razem z nami. Pamiętam kolegów Marka Jurka, Geremika i innych. W siedzibie „Solidarności” był ogromny plakat: „Pomoc dla blokowanej przez Sowietów Litwy. Akcja zbiórki żywności”. Tej pomocy i bycia razem z nami nigdy, przenigdy nie zapomnimy. Może się mylę, ale chyba takie uczucie łączyło również powstańców XIX wieku: Czechów, Węgrów, Rumunów, Bulgarów, a potem także innych bojowników o wolność ujarzmionej powojennej Europy XX wieku.

Tak więc Konstytucja 3 Maja i jej załącznik z 20 października powinny teraz stać się fundamentem ideologii nie tylko nowych członków Unii Europejskiej, nie tylko Litwy i Polski, ale również starych członków Unii, obok myśli Roberta Schumana oraz wypracowanych przez narody Anglii, Francji i Niemiec fundamentalnych praw człowieka. Dziękuję. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Dėkoju kolegai Emanueliui Zingeriui.

Ir suteikiu žodį Ukrainos Aukščiausiosios Rados ir Lenkijos Respublikos Parlamentinės asamblėjos pirmininko pavaduotojui ponui Serhejui Byčkovui.

Dziękujemy koledze Emanuelisowi Zingeri-sowi.

Przekazuję głos wiceprzewodniczącemu Ukraińsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego, panu Serhijowi Byczkowowi. (Oklaski)

Wiceprzewodniczący Ukraińsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Serhij Byczkow:

Wielce Szanowny Panie Prezydencie!

Szanowni Panowie Przewodniczący Parlamentów!

Szanowni Goście Uroczystego Zgromadzenia Posłów i Senatorów w Warszawie i w Wilnie!

Далі – українською.

Сьогодні мені випала велика честь представляти Україну на спільному урочистому засіданні парламентів Польщі та Литви, присвяченому річниці ухвалення Конституції 3-го Травня.

Ця вікопомна подія стала славною віхою в історії розвитку парламентаризму всієї Центрально-Східної Європи. Проголошення 3-го травня основного закону Першої Речіпосполитої мало величезне значення для всіх земель, які входили у створену колись Ягеллонами співдружність народів. Ми не маємо права забувати, що положення Конституції 3-го Травня діяли і на території нинішньої правобережної України. Сформульовані в Конституції принципи демократії, захисту прав і свобод людини, рівності громадян перед законом, поширювалися і на українців, які мешкали у тогочасній Речіпосполитій. На жаль, гірка доля не дала нашим народам достатньо часу, щоб відчуті переваги прийнятої тоді Конституції. Вже було зрозуміло, що втрата Польщею своєї свободи призведе також до знищення вільних інституцій і в нашій країні. Так і сталося. Не дарма розділи Польщі співпали в часі з ліквідацією української Гетьманщини та Запорізької січі. Але свобода стала імпульсом для творчості Міцкевича, Словацького та Шевченка.

Разом з тим досвід минулого вчить нас, що тільки разом, тільки спільними зусиллями ми зможемо забезпечити розвиток наших держав,

Wielce Szanowny Panie Prezydencie!

Szanowni Panowie Przewodniczący Parlamentów!

Szanowni Goście Uroczystego Zgromadzenia Posłów i Senatorów w Warszawie i w Wilnie!

Dalej będę mówił po ukraińsku.

Dzisiaj przypadł mi w udziale wielki zaszczyt reprezentowania Ukrainy na wspólnym uroczystym posiedzeniu parlamentów Polski i Litwy, poświęconym rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

To wiekopomne wydarzenie było doniosłym, ważnym drogowskazem w historii rozwoju parlamentaryzmu w całej Europie Środkowo-Wschodniej. Uchwalenie w dniu 3 maja 1791 r. ustawy zasadniczej I Rzeczypospolitej miało ogromne znaczenie dla wszystkich ziem, które objęła utworzona kiedyś przez Jagiellonów wspólnota narodów. Nie powinniśmy zapominać, że ustalenia Konstytucji 3 Maja działały także na terenie obecnej prawobrzeżnej Ukrainy. Sformułowane w Konstytucji zasady demokracji, ochrony praw i wolności człowieka, równości obywateli wobec prawa, dotyczyły także Ukraińców mieszkających w ówczesnej Rzeczypospolitej. Niestety, gorzki los sprawił, że nie dane było naszym narodom odczuć walorów przyjętej wówczas Konstytucji. Było już jasne, że utrata przez Polskę niepodległości doprowadzi także do upadku wolnych instytucji w naszym kraju. I tak też się stało. Nie przypadkiem rozbiory Polski zbiegły się w czasie z likwidacją ukraińskiej hetmańszczyzny i Sіczy Zaporoskiej. Stąd też sprawa odzyskania wolności była impulsem dla twórczości Mickiewicza, Słowackiego i Szewczenki.

Doświadczenia przeszłości uczą nas, że jedynie razem, jedynie wspólnym wysiłkiem możemy zagwarantować rozwój naszych państw, stworzyć rzeczywiste warunki dla podniesienia dobrobytu

створити належні умови для підвищення добробуту наших народів. Тому співпраця, яка останні шістнадцять років розвивається між Україною, Польщею та Литвою, має на сьогодні таке велике значення і підтримується нашими народами. Стратегічною метою зовнішньої політики нашої держави є набуття Україною повноправного членства в європейських та євроатлантичних структурах.

Проти нашої країни кожен день точаться такі провокації, які останнім часом відчула на собі братня нам Естонія. Саме тому Україна надає пріоритетного значення розвитку взаємовигідного та конструктивного співробітництва з державами Центральної і Східної Європи. Польща та Литва, Латвія, Чехія й Угорщина вже пройшли той шлях, який нам належить пройти.

Але протидію європейській інтеграції України створюють зараз політики вчорашнього дня. Громадськість Європи відповіла на європейську перспективу України наданням права Польщі й Україні проведення європейського чемпіонату 2012 року. Тобто громадськість іде попереду тих політиків, які заважають європейській інтеграції нашої країни. Засвоєння досвіду інших країн, які в 2004 році стали членами Європейського Союзу – ми вітаємо Вас з третьою річницею Вашого вступу – реформували частину своїх економік, політичної системи, адоптували законодавство до європейських норм, є головним завданням сьогодні моєї країни.

Я переконаний, що провідне місце в цьому процесі займає налагодження ефективного діалогу між законодавчими органами наших держав. Протягом останнього часу було вже немало зроблено для інституціоналізації цього процесу. Було створено міжпарламентські асамблеї України і Польщі, України і Литви, в основах зовнішньої політики нашої країни, прийнятої парламентом України, записано створення тристоронньої асамблеї України, Польщі та Литви. На порядку денному наших відносин стоїть питання наповнення цих форм міжпарламентської співпраці конкретним змістом, ініціювання практичних кроків у напрямку створення умов для енергетичної безпеки, яка є основою конкурентоспроможності наших економік і взагалі економіки Центральної та Східної Європи, а також всього Європейського Союзу, про що дуже багато

naszych narodów. Dlatego też współpraca, która w ostatnich szesnastu latach rozwija się między Ukrainą, Polską i Litwą, ma dzisiaj ogromne znaczenie i jest popierana przez nasze narody. Strategicznym celem polityki zagranicznej naszego kraju jest uzyskanie przez Ukrainę pełnoprawnego członkostwa w strukturach europejskich i euroatlantyckich.

Wobec naszego kraju każdego dnia stosowane są prowokacje w rodzaju tych, jakie odczuła w ostatnich dniach bratnia nam Estonia. Właśnie dlatego Ukraina priorytetowo traktuje rozwój wzajemnie korzystnej i konstruktywnej współpracy z krajami Europy Środkowej i Wschodniej. Polska i Litwa, Łotwa, Czechy i Węgry przeszły już tę drogę, którą my powinniśmy pokonać.

Przeciwko integracji Ukrainy z Europą występują obecnie politycy „dnia wczorajszego”. Ale społeczeństwo Europy poparło integracyjne dążenia Ukrainy, powierzając Polsce i Ukrainie organizację Mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2012 r. Tak więc społeczeństwo wyprzedza tych polityków, którzy przeszkadzają w europejskiej integracji naszego kraju. Wykorzystanie doświadczeń państw, które w 2004 r. stały się członkami Unii Europejskiej – przy okazji składamy Wam życzenia z okazji trzeciej rocznicy tego wydarzenia – a także zreformowały w znacznej mierze swoje gospodarki, systemy polityczne i dostosowały własne przepisy prawa do norm europejskich, jest obecnie głównym zadaniem mojego kraju.

Jestem przekonany, że czołowe miejsce w tym procesie zajmuje nawiązanie efektywnego dialogu między organami ustawodawczymi naszych państw. W ostatnim okresie zrobiono niemało dla instytucjonalizacji tego procesu: utworzono zgromadzenia parlamentarne Ukrainy i Rzeczypospolitej Polskiej oraz Ukrainy i Litwy, a w przyjętych przez Radę Najwyższą zasadach polityki zagranicznej Ukrainy zapisano powołanie trójstronnego zgromadzenia parlamentarnego Ukrainy, Polski i Litwy. Na porządku dziennym w naszych stosunkach jest kwestia wypełnienia tych form współpracy międzyparlamentarnej konkretną treścią, inicjowanie praktycznych działań w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, które jest podstawą konkurencyjności naszych gospodarek, a także gospodarki Europy Środkowo-Wschodniej i całej Unii Europejskiej. Zagadnienia te były wielokrotnie poruszane podczas dzisiejszej uroczystości.

йшлося сьогодні на святкуванні Конституції 3-го Травня, а також реалізації перспективних проєктів на двосторонньому та тресторонньому рівні між нашими країнами.

Шановні Колеги, дозвольте в цей урочистий день від імені українських парламентарів щиро привітати присутніх тут у Варшаві, а також у Вільнюсі, з черговою річницею Конституції 3-го Травня. Нехай спадок залишений нам творцями Конституції продовжує надалі надихати парламентаріїв наших країн на творчу, послідовну та копітку працю, метою якої є створення в Європі простору миру, безпеки та злагоди. *Dziękuję bardzo. Гаряче дякую за увагу.*

Chodzi nam także o realizację perspektywicznych projektów dwustronnych i wielostronnych naszych krajów.

Szanowni Koledzy, pragnę w tym uroczystym dniu wszystkim zgromadzonym tutaj w Warszawie, a także w Wilnie, przekazać w imieniu parlamentarzystów ukraińskich serdeczne życzenia z okazji kolejnej rocznicy Konstytucji 3 Maja. Niech spuścizna pozostawiona nam przez twórców Konstytucji w dalszym ciągu inspirować parlamentarzystów naszych krajów do twórczej, konsekwentnej i żmudnej pracy na rzecz utworzenia w Europie przestrzeni pokoju, bezpieczeństwa i współpracy. Dziękuję bardzo. Gorąco dziękuję za uwagę. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

O zabranie głosu proszę goszczącego u nas przedstawiciela białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego, pana Aleksandra Milinkiewicza. (Oklaski)

Przedstawiciel Białoruskiego Społeczeństwa Obywatelskiego Aleksander Milinkiewicz:

Шаноўныя спадары маршалкі Сэйму й Сэнату!

Шаноўны спадар прэзыдэнт Эўрапарля-мэнту!

Паважаныя паслы і сенатары!

Дарагія госьці!

Я, па-першае, хачу вам шчыра падзякаваць за запрашэньне на гэтую ўрачыстасьць. Таму, што для беларускай грамадзянскай супольнасьці гэта вялікі гонар, і акрамя таго завяраю вас, што мы лічым нашай гістарычнай спадчынай, так як і вы, Канстытуцыю 3 Мая.

Свабода – гэта асноўная каштоўнасьць, на якой будуюцца грамадзянскае пачуцьцё чалавека. Наша супольнае мінулае ў Рэчы Паспалітай, мінулае беларусаў, палякаў, літоўцаў і іншых народаў дае супольнае адчуваньне годнасьці грамадзяніна. У Рэчы Паспалітай не дзяржава валодала сваімі падданымі, але грамадзяне стваралі дзяржаву. Таму яна была супольнай рэччу, Рэччу Паспалітай грамадзянаў. Рэч Паспалітая вучыла грамадзянаў вольнасьці й дэмакратычнай рэпрэзэнтацыі яе жыхароў. Я паходжу з гораду Гродна, у якім і сёньня ёсьць замак, у якім адбываліся пасед-

Szanowni Marszałkowie Sejmu i Senatu!

Szanowny Panie Przewodniczący Parlamentu Europejskiego!

Szanowni Posłowie i Senatorowie!

Drodzy Goście!

Przede wszystkim chciałbym szczerze podziękować za zaproszenie na tę uroczystość, dlatego że dla białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego jest to wielki zaszczyt. Poza tym zapewniam, że uważamy, iż – tak jak i dla państwa – Konstytucja 3 Maja jest naszym dziedzictwem wspólnym.

Wolność to podstawowa wartość, na której budowane jest obywatelskie poczucie człowieczeństwa. Nasze wspólne dzieje w Rzeczypospolitej – Białorusinów, Polaków, Litwinów i innych narodów – dają wspólne poczucie godności obywatela. W dawnej Rzeczypospolitej to nie państwo władało poddanymi, lecz obywatele tworzyli państwo. Dlatego też była to rzecz wspólna – Rzeczpospolita obywateli. Rzeczpospolita uczyła obywateli wolności i demokratycznej reprezentacji. Pochodzę z Grodna, gdzie do dziś stoi zamek, w którym odbywały się posiedzenia sejmów Rzeczypospolitej. Z naszych okolic pochodzi znany wszystkim poseł Tadeusz Rejtan,

жаньні Сэйму Рэчы Паспалітай. З нашай зямлі, з нашых краёў паходзіць вядомы ўсім нам пасол Тадэвуш Рэйтан, які засланы ў сваім цэлама уваход да залі Сэйму, каб перашкодзіць зацьверджаньню першага падзелу Рэчы Паспалітай.

Барацьба за волю народаў, за нашу й вашу свабоду стала лэзунгам, які аб'яднаў і беларусаў, і літоўцаў, і ўкраінцаў, і многія іншыя народы. Гэта на нашых землях змагалася за свабоду ў Лістападаўскім паўстаньні Эмілія Плятэр, у паўстаньні Студзеньскім менавіта тут, на Беларусі вёў свае атрады Кастусь Каліноўскі, і тут ён пачаў выдаваць першую беларускую газету “Мужыцкая Праўда”, у якой ён заклікаў мой народ да барацьбы за волю.

Сёньня ўлада маёй краіны хоча сьцерці памяць беларусаў аб традыцыях Рэчы Паспалітай. Яна вярнула савецкія падручнікі гісторыі ў школы, не дазваляе вучыцца на роднай мове, замбіруе моладзь дзяржаўнай ідэалёгіяй. Ідзе зьнішчэньне нашай супольнай зь літоўцамі й палякамі матэрыяльнай культуры. Сёньня ў маім горадзе Гродна зьнішчаюцца й руйнуюцца дзесяткі й дзесяткі помнікаў архітэктуры.

Я звяртаюся да Сэйму й Сэнату Польшчы, да Сэймасу Літвы – дапамажыце нам спыніць гэтае барбарства! Мы ўдзячны вам за праявы салідарнасьці й дапамогі ў нашым змаганьні за волю, за адчуваньне гістарычнай супольнасьці лёсу, за разуменьне каштоўнасьці свабоды народаў.

Я тут не прадстаўляю ніякай партыі. Я гавару ад імя маіх суайчыньнікаў-беларусаў, якія хочуць застацца эўрапейскім народам, хочуць грамадзянскіх свабод, жадаюць мадэрнізацыі краіны і інтэграцыі ў Эўрапейскую Супольнасьць. Нас большасць у Беларусі!

Беларускія патрыёты – калі сустракаюцца альбо разьвітваюцца – адзін да другога кажуць словамі: “Жыве Беларусь”. Для мяне Беларусь – мая Айчына. Гэта абсалютная каштоўнасьць. Калі сёньня мы гаворым: “жыве”, то ў гэтым слове чуецца трохкі непакой. Мы павінны зрабіць Беларусь ня толькі дэмакратычнай і вольнай, але й захавачь нашу незалежнасьць, якая ёй сёньня пад пагрозай. Я веру ў тое, што разам з маім народам гэтай мэты мы дасягнем. Пры вашай салідарнасьці, пры вашай дапамозе. Яна нам вельмі неабходная.

І таму я з поўным перакананьнем хачу напрыканцы павітаць вас словамі: Жыве Беларусь! Жыве вольная Беларусь!

który własnym ciałem zasłonił wejście do sali sejmowej, chcąc przeszkodzić w pierwszym rozbiore Rzeczypospolitej.

Walka o wolność narodów, o wolność naszą i waszą, stała się hasłem, które połączyło Białorusinów, Polaków i innych. To na naszym terenie walczyła w powstaniu listopadowym Emilia Plater, w powstaniu styczniowym właśnie na Białorusi prowadził swe oddziały Konstanty Kalinowski, który wydawał pierwszą białoruską gazetę „Muzyczkaja Prawda” i nawoływał w niej Białorusinów do walki o wolność.

Dziś władza mojego kraju chce wymazać pamięć Białorusinów o tradycjach Rzeczypospolitej. Przywrócono radzieckie podręczniki historii do szkół, nie pozwala się na naukę w języku ojczystym, indoktrynuje się młodzież przy pomocy ideologii państwowej, niszczy się wspólną, naszą, Litwinów i Polaków, kulturę materialną. Dziś w moim mieście Grodnie burzone są dziesiątki zabytków architektury.

Zwracam się do Sejmu i Senatu Polski, do Sejmu Litwy: pomóżcie! Pomóżcie zatrzymać to barbarzyństwo! Jesteśmy wdzięczni za wasze przejawy solidarności i pomoc w naszym dążeniu do wolności, za to, że czujecie wspólną historyczną naszego losu, że rozumiecie wartość wolności narodu.

Ja tu nie jestem reprezentantem żadnej partii, wypowiadam się w imieniu Białorusinów, którzy chcą pozostać narodem europejskim, chcą swobód obywatelskich, domagają się modernizacji kraju i integracji ze wspólną europejską. Jest nas większość na Białorusi!

Białoruscy patrioci przy spotkaniu albo pożegnaniu mówią do siebie: „Żywie Białoruś!” – „Białoruś żyje!”, „Niech żyje Białoruś!”. Dla mnie Białoruś jest moją ojczyzną, jest to wartość absolutna. Gdy dziś mówimy „żyje”, jest w tym słowie trochę niepokoju. Powinniśmy uczynić Białoruś nie tylko demokratyczną i wolną, ale również zachować naszą niepodległość, która jest zagrożona. Wierzę w to, że wspólnie z moim narodem osiągniemy ten cel – z waszą solidarnością, z waszą pomocą, która jest nam bardzo potrzebna.

I dlatego z pełnym przekonaniem chciałbym zawołać na koniec: Żywie Białoruś! Wolna Białoruś żyje! (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Dziękuję panu.

O odczytanie wspólnej uchwały w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r., podjętej przez Sejm Republiki Litewskiej, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej oraz Senat Rzeczypospolitej Polskiej, poproszę marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, pana Ludwika Dorna, oraz przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, pana Viktorasa Muntianasa.

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Rezoliucija dėl Gegužės Trečiosios Konstitucijos priimta Lietuvos Respublikos Seime 2007 m. balandžio 19 d., Lenkijos Respublikos Seime – 2007 m. balandžio 26 d. ir Lenkijos Respublikos Senate – 2007 m. balandžio 26 d.

Minėdami 1791 m. gegužės 3 d. Lenkijos Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Seimo priimto Valdymo įstatymo ir 1791 m. spalio 20 d. Abiejų Tautų tarpusavio įžado metines, reiškia pagarbą lietuviams ir lenkams – piliečių teises ir laisves, toleranciją, tikėjimo laisvę ir taiką įtvirtinančios, taip pat lygiateisio dviejų Europos valstybių bendradarbiavimu pagrįstos Gegužės trečiosios Konstitucijos, Abiejų Tautų Respublikos testamento, kūrėjams.

Gegužės trečiosios Konstitucija sujungė krikščioniškąsias Europos tradicijas ir švietėjiškąsias vertybes, padėjo susiformuoti ir per padalijimų, nelaisvės ir okupacijos laikotarpius išlikti dabartinėms lietuvių ir lenkų tautoms. Pirmojoje rašytinėje Konstitucijoje Europoje įtvirtintos vertybės – tikėjimo laisvė, lygybė prieš įstatymą, tolerancija, valdžių atskyrimas ir tautos valia pagrįsta valstybinė valdžia – padėjo pamatus mūsų valstybių pilietinės visuomenės raidai.

Gegužės trečiosios Konstitucija įtvirtino taikiai susikūrusios sandraugos, kuri netrukus buvo šiurkščiai sužlugdyta, paveldą. Praėjus daugiau negu 200 metų, remiamės protėvių iškeltomis konstitucinėmis idėjomis, jau būdami lygiateisiai ir solidarūs Europos Sąjungos bei Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos nariai. Europos vienybė, Lietuvos ir Lenkijos prisijungimas prie Šiaurės Atlanto aljanso ir Europos Sąjungos yra tikrai taikios, demokratiškos, teisinės mūsų žemyno valstybės – Abiejų Tautų Respublikos – idėjos įgyvendinimas. Toji idėja įkvėpė „Solidarumo“ ir „Sąjūdžio“ kovą kaip

Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwik Dorn:

Uchwała Sejmu Republiki Litewskiej z dnia 19 kwietnia 2007 r., uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 kwietnia 2007 r., uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 kwietnia 2007 r. w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r.:

„Uroczyste obchodząc rocznicę Ustawy Rządowej przyjętej przez Sejm Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w dniu 3 maja 1791 r. oraz mając w pamięci Zaręczenie Wzajemne z 20 października 1791 r., składamy hołd Polakom i Litwinom, twórcom Konstytucji 3 Maja, testamentu Rzeczypospolitej Obojga Narodów, zbudowanej wokół praw i swobód obywatelskich, tolerancji, wolności wyznania, pokoju i opartej na zasadach równości współpracy między dwoma europejskimi państwami.

Konstytucja 3 Maja połączyła chrześcijańskie tradycje Europy i wartości Oświecenia, umożliwiła powstanie i przetrwanie przez okres zaborów, niewoli i okupacji nowoczesnych narodów polskiego i litewskiego. Wartości zawarte w pierwszej pisanej konstytucji w Europie – wolność wyznania, równość wobec prawa, tolerancja, podział władzy, rządy oparte na woli narodu – stały się fundamentem rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w naszych państwach.

Konstytucja 3 Maja 1791 r. zabezpieczyła dziedzictwo wspólne, powstałego na drodze pokojowej państwa, wkrótce potem brutalnie zniszczonego. Po upływie ponad 200 lat, nawiązujemy do konstytucyjnych idei przodków, dziś jako pełnoprawni i solidarni członkowie Unii Europejskiej i Traktatu Północnoatlantyckiego. Jedność Europy, przystąpienie Litwy i Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej jest spełnieniem przesłania Rzeczypospolitej Obojga Narodów, prawdziwie pokojowego, demokratycznego i praworządnego państwa na naszym kontynencie. Przesłanie to było inspiracją dla walki

kową dėl laisvų Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos atgimimo.

Laisvo pasaulio tautų nepriklausomybei įtvirtinti reikia nuoseklių veiksmų laisvės ir demokratijos labui. Šiandien mūsų uždavinys – suvienyti pastangas sprendžiant šių laikų mūsų valstybių, Europos ir pasaulio problemas, įgyvendinti bendrus tikslus plėtojant dvišalius santykius ir bendradarbiavimą Europos Sąjungoje. Sukaupią patirtį siekiame perduoti kitoms laisvę ir demokratiją stiprinančioms Europos šalims. Taip pat manome, kad Europos integracijos procesas nebus baigtas, jeigu į jį neįsitrauks tautos, kurių europietiškas pašaukimas – bendras visų mūsų įsipareigojimas.

Esame ištikimi mūsų protėvių įsitikinimui, kad tautų laisvė, taika ir demokratija kaip aukščiausios vertybės išliks ir ateities kartoms. Ištikimybė pirmosios rašytinės Konstitucijos Europoje idėjoms ir šiandien reiškia bendrą atsakomybę už vieningos ir stiprios Europos ateitį.

Solidarności i Sajūdisu, walki o odrodzenie wolnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej.

Utrwalanie niepodległości narodów wolnego świata wymaga konsekwentnych działań na rzecz wolności i demokracji. Dzisiejszym zadaniem jest połączenie wysiłków podczas rozwiązywania bieżących problemów naszych państw, Europy i świata. Osiągamy nasze wspólne cele, rozwijając stosunki dwustronne i współpracę w Unii Europejskiej. Staramy się dzielić doświadczeniami z innymi krajami w Europie, pragnąc umacniać wolność i demokrację. Tym samym uważamy, że dzieło integracji Europy nie będzie zakończone, jeżeli nie przystąpią do niego narody, których europejskie powołanie jest naszym wspólnym zobowiązaniem.

Pozostajemy wierni przekonaniu naszych ojców, że wolność narodów, pokój i demokracja pozostaną najwyższymi wartościami także dla przyszłych pokoleń. Wierność ideom zawartym w pierwszej pisanej konstytucji w Europie oznacza i dziś współodpowiedzialność za przyszłość zjednoczonej i silnej Europy”. (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas:

Pasirašo Lietuvos Respublikos Seimo vardu Viktoras Muntianas, Lenkijos Respublikos Seimo vardu – pirmininko pavaduotojas Jaroslavas Kalinowski.

Podpisują: w imieniu Sejmu Republiki Litewskiej – Viktoras Muntianas, w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – wicemarszałek Jarosław Kalinowski. (Oklaski)

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz:

Proszę teraz członków prezydium o symboliczne złożenie podpisów pod tekstem wspólnej uchwały.

(Podpisy pod uchwałą składają:

— w Warszawie – marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwik Dorn, marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdan Borusewicz oraz pierwszy zastępca przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, współprzewodniczący Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Česlovas Juršėnas;

— w Wilnie – przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej Viktoras Muntianas oraz wicemarszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, współprzewodniczący Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Jarosław Kalinowski) (Oklaski)

Przewodniczący Sejmu Republiki Litewskiej
Viktoras Muntianas:

Skelbiu iškilmingą minėjimą baigtų.

Oglašzam uroczyste posiedzenie za zakończone.

Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
Bogdan Borusewicz:

Zamykam uroczyste zgromadzenia posłów i senatorów Rzeczypospolitej Polskiej z okazji rocznicy Konstytucji 3 Maja 1791 r. i trzeciej rocznicy członkostwa Polski i Litwy w Unii Europejskiej.

(Marszałek trzykrotnie uderza laską marszałkowską)

(Orkiestra wojskowa w Warszawie gra „Ode do radości” z IX Symfonii Ludwiga van Beethovena)

Dziękuję bardzo. *(Oklaski)*

(Koniec uroczystego zgromadzenia o godzinie 13 minut 15)

Załączniki

Tekst oryginalny w języku angielskim

Written statement by Mrs Margot Wallström
Vice-President of the European Commission*

I would like to warmly congratulate the Lithuanian and Polish Parliaments for having jointly organised these events to commemorate the Lithuanian and Polish Constitution of 1791. By choosing to commemorate the anniversary of the 1791 Constitution (the first ever Constitution in Europe), you rightly emphasise the emergence of the rule of law in the history of Europe.

Regrettably, I could not be with you in Vilnius since at the very time this Conference is being held I will be attending the Commission meeting in Brussels. Nevertheless, I would like to share with you a few thoughts.

One of the most extraordinary results of the first 50 years of European integration has been the unification of a continent, which was for centuries a battlefield. Over the last 50 years, war has been replaced by peace. Conflicts have been replaced by a sense of community and by the daily co-operation among its people and its States. Democratic systems based on the rule of law have gradually taken the place of dictatorships and totalitarian regimes, from Greece to Lithuania, from Portugal and Spain to Poland.

Europe was divided for far too long. But a truly historical re-unification has now taken place and the division of our continent belongs to the past.

Obviously decades of dictatorship and totalitarianism can not be forgotten in a few years. They must not be forgotten. As Milan Kundera put it, the struggle against power is the struggle of memory against forgetting. Remembering dictatorship is what prevents its repetition and democracy can not be taken for granted. But the moral and political obligation to remember must be compatible with the respect of fundamental freedoms or it can undermine the very democracy it is supposed to protect.

Your initiative takes place at a crucial moment for the EU; the year we are celebrating the 50th anniversary of the Treaty of Rome.

And a fundamental achievement of these 50 years is that the European Union is based on democratic foundations. Thanks to the institutional role of the European Parliament and the contribution that all national parliaments can make, the EU is strongly rooted in parliamentary democracy. Still, we could make further efforts to enhance the democracy and the accountability of the EU as well as its efficiency in delivering on policies. This is what the Constitutional Treaty was designed to do.

I hope that 2007 will be the year in which we collectively take some important decisions that will shape the ability of the European Union to deliver results, and I hope that all Member States will make the efforts necessary to achieve the new institutional settlement that will renew our Union.

This settlement is necessary to ensure that the Union can serve the interests of its citizens in a globalised world and can face the challenges of the new century, such as ensuring sustainable development and security of energy supply.

I am confident that Poland and Lithuania, which both played a significant role in Europe's history and helped the truly historic reunification of Europe, will also fully contribute to this process, ensuring that a Union of 27 can deliver as effectively as a Union of six.

* Tłumaczenie listu na język litewski i polski – w stenogramie.

Tekst oryginalny w języku angielskim

PARLIAMENT OF THE CZECH REPUBLIC
CHAMBER OF DEPUTIES

Ing. Milošlav Vlček
President

Prague, 24 April 2007

Dear Mr. Speaker,

I would like to thank you for your kind invitation to the Parallel meeting of the members of the Seimas of the Republic of Lithuania and the Deputies and Senators of the Republic of Poland in solemn commemoration of the anniversary of the adoption of the 3 May 1791 Constitution and the anniversary of EU membership, which is scheduled in Vilnius and Warsaw on May 2.

Unfortunately, neither I nor any other member of The Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech republic will be able to take part in this meeting because of the regular meeting of The Chamber. We apologize for not being to accept your invitation and wish the Parallel meeting of the members of the Seimas of the Republic of Lithuania and the Deputies and Senators of the Republic of Poland in solemn commemoration of the anniversary of the adoption of the 3 May 1791 Constitution and the anniversary of EU membership a lot of succes.

Please, accept the assurances of my highest consideration.

/Milošlav Vlček/

His Excellency
Viktoras Muntianas
Speaker of the Seimas
Republic of Lithuania
Vilnius

Tłumaczenie z języka angielskiego

PARLAMENT REPUBLIKI CZEKIEJ
IZBA DEPUTOWANYCH
Miloslav Vlček
Przewodniczący

Praga, 24 kwietnia 2007 r.

Szanowny Panie Przewodniczący!

Chciałbym serdecznie podziękować za Pana uprzejme zaproszenie na wspólne posiedzenie członków Sejmu Republiki Litewskiej oraz posłów i senatorów Rzeczypospolitej Polskiej z okazji uroczystych obchodów rocznicy przyjęcia Konstytucji 3 Maja oraz rocznicy przystąpienia do Unii Europejskiej, które mają się odbyć w Wilnie oraz w Warszawie 2 maja.

Niestety ani ja, ani żaden inny członek Izby Deputowanych Parlamentu Republiki Czeskiej nie będzie mógł wziąć udziału w tym spotkaniu z powodu regularnego posiedzenia Izby. Przepraszamy, że nie możemy przyjąć zaproszenia, i życzymy wspólnemu posiedzeniu członków Sejmu Republiki Litewskiej oraz posłów i senatorów Rzeczypospolitej Polskiej z okazji uroczystych obchodów rocznicy przyjęcia Konstytucji 3 Maja oraz rocznicy przystąpienia do Unii Europejskiej wielu sukcesów.

Proszę przyjąć wyrazy mojego najwyższego szacunku.

/Miloslav Vlček/

Jego Ekscelencja
Viktoras Muntianas
Przewodniczący Sejmu
Republiki Litewskiej
Wilno

Tekst oryginalny w języku słowackim

PRESEDA
NARODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bratislava, 24 aprila 2007

Váša Excelencia,

využívám túto príležitosť, aby som Vám úprimne zablahožela k významnému jubileu prijatia Ústavy z roku 1791 a sviatku Vašej krajiny.

Š uspokojením vnímám vzájomnú spoluprácu Slovenskej republiky s Litovskou republikou, ktorá prispieva k porozumeniu a prijateľstvu medzi našimi krajinami. Teší ma, že vzájomná spolupráca sa úspešne rozvíja i v podmienkach plnoprávneho členstva našich krajín v Európskej únii.

Zároveň mi dovoľte vyjádriť moje želanie aj naďalej pokračovať v upevňovaní a rozvoji vzájomnej spolupráce napriek tomu, že sa moja návšteva na oslavách prijatia Ústavy z roku 1791 neuskutoční.

Vážený pán predseda, prijmite, prosím, moje ospravedlnenie za neúčast' na našom spoločnom stretnutí vo Vilniuse, ktoré sa malo uskutočniť 2. mája tohto roku, keďže som svoju návštevu musel odložiť pre pracovné zaneprázdnenie, súvisiace s prvomájovými oslavami v Slovenskej republike.

Prijmite prosím, ešte raz, vážený pán predseda, prejav mojej najhlbšej úcty.

/Pavol Paška/

Jeho Excelencia
pán Viktoras Muntianas
predseda Seimasu
Litovská republika
Vilnius

Tłumaczenie z języka słowackiego

PRZEWODNICZĄCY
RADY NARODOWEJ REPUBLIKI SŁOWACKIEJ

Bratysława, 24 kwietnia 2007 r.

Ekscelencjo!

Proszę przyjąć moje serdeczne gratulacje z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 1791 roku oraz święta Waszego państwa.

Z zadowoleniem obserwuję współpracę Republiki Słowackiej z Republiką Litewską, która przyczynia się do lepszego porozumienia i pogłębienia przyjaźni między naszymi narodami. Cieszy mnie fakt, że współpraca ta rozwija się pomyślnie również w warunkach pełnoprawnego członkostwa naszych państw w Unii Europejskiej.

Pomimo że moja wizyta na uroczystych obchodach rocznicy uchwalenia Konstytucji 1791 roku nie dojedzie do skutku, chciałbym przekazać życzenia, aby nasza współpraca nadal się rozwijała i umacniała.

Szanowny Panie Przewodniczący, proszę przyjąć usprawiedliwienie mojej nieobecności na spotkaniu w Wilnie planowanym na 2 maja bieżącego roku. Spowodowana jest ona moimi licznymi obowiązkami związanymi z obchodami pierwszomajowego święta w Republice Słowackiej.

Szanowny Panie Przewodniczący, pragnę przekazać raz jeszcze wyrazy najgłębszego szacunku.

/Pavol Paška/

Jego Ekscelencja
Pan Viktoras Muntianas
Przewodniczący Seimasu
Republiki Litewskiej
Wilno

*Uchwała
Sejmu Republiki Litewskiej
z dnia 19 kwietnia 2007 roku*

*Uchwała
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 26 kwietnia 2007 roku*

*Uchwała
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 26 kwietnia 2007 roku*

w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 roku

Uroczyste obchodząc rocznicę Ustawy Rządowej przyjętej przez Sejm Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego w dniu 3 maja 1791 r. oraz mając w pamięci Zaręczenie Wzajemne z 20 października 1791 r., składamy hołd Polakom i Litwinom, twórcom Konstytucji 3 Maja, testamentu Rzeczypospolitej Obojga Narodów, zbudowanej wokół praw i swobód obywatelskich, tolerancji, wolności wyznania, pokoju i opartej na zasadach równości współpracy pomiędzy dwoma europejskimi państwami.

Konstytucja 3 Maja połączyła chrześcijańskie tradycje Europy i wartości Oświecenia, umożliwiła powstanie i przetrwanie przez okres zaborów, niewoli i okupacji nowoczesnych narodów polskiego i litewskiego. Wartości zawarte w pierwszej pisanej konstytucji w Europie – wolność wyznania, równość wobec prawa, tolerancja, podział władzy, rządy oparte na woli narodu – stały się fundamentem rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w naszych państwach.

Konstytucja 3 Maja 1791 r. zabezpieczyła dziedzictwo wspólne, powstałego na drodze pokojowej państwa, wkrótce potem brutalnie zniszczonego. Po upływie ponad 200 lat, nawiązujemy do konstytucyjnych idei przodków, dziś jako pełnoprawni i solidarni członkowie Unii Europejskiej i Traktatu Północnoatlantyckiego. Jedność Europy, przystąpienie Litwy i Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej jest spełnieniem przesłania Rzeczypospolitej Obojga Narodów, prądem pokoju, demokratycznego i praworządnego państwa na naszym kontynencie. Przesłanie to było inspiracją dla walki Solidarności i Sąjūdisu, walki o odrodzenie wolnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej.

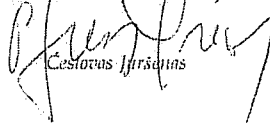
Utrwalanie niepodległości narodów wolnego świata wymaga konsekwentnych działań na rzecz wolności i demokracji. Dzisiejszym zadaniem jest połączenie wysiłków podczas rozwiązywania bieżących problemów naszych państw, Europy i świata. Osiągamy nasze wspólne cele, rozwijając stosunki dwustronne i współpracę w Unii Europejskiej. Staramy się dzielić doświadczeniami z innymi krajami w Europie, pragnąc umacniać wolność i demokrację. Tym samym uważamy, że dzieło integracji Europy nie będzie zakończone, jeżeli nie przystąpią do niego narody, których europejskie powołanie jest naszym wspólnym zobowiązaniem.

Pozostajemy wierni przekonaniu naszych ojców, że wolność narodów, pokój i demokracja pozostaną najwyższymi wartościami także dla przyszłych pokoleń. Wierność ideałom zawartym w pierwszej pisanej konstytucji w Europie oznacza i dziś współodpowiedzialność za przyszłość zjednoczonej i silnej Europy.

MARSZAŁEK SEJMU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Ludwik DORN

PIERWSZY ZASTĘPCA
PRZEWODNICZĄCEGO SEJMU
REPUBLICY LITEWSKIEJ

Česlovas Iršinskas

MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Bogdan BORUSEWICZ

Spis treści

Otwarcie uroczystego zgromadzenia w Wilnie	
Otwarcie uroczystego zgromadzenia w Warszawie	
Wystąpienie w Wilnie przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej Viktorasa Muntianasa	9
Wystąpienie w Warszawie marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Bogdana Borusewicza	11
Wystąpienie w Wilnie prezydenta Republiki Litewskiej Valdas Adamkusa	12
Wystąpienie w Warszawie marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ludwika Dorna	14
Wystąpienie w Wilnie posła Parlamentu Europejskiego, przewodniczącego Rady Najwyższej – Sejmu Restytucyjnego Republiki Litewskiej, sygnatariusza Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy Vytautas Landsbergisa	15
Wystąpienie w Warszawie przewodniczącego Parlamentu Europejskiego Hansa-Gerta Pötteringa	17
Wystąpienie w Wilnie przewodniczącej parlamentu Republiki Estońskiej Ene Ergmy	20
Wystąpienie w Warszawie przewodniczącej Zgromadzenia Narodowego Republiki Węgierskiej Katalin Szili	23
Wystąpienie w Warszawie przewodniczącego Senatu Parlamentu Republiki Czeskiej Přemysla Sobotki	25
Wystąpienie w Wilnie przewodniczącego Bundestagu Republiki Federalnej Niemiec Norberta Lammerta	26
Wystąpienie w Warszawie sekretarza parlamentu Republiki Łotewskiej Dzintarsa Rasnača	28
Odczytanie w Wilnie listu wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej Margot Wallström	30
Wystąpienie w Wilnie wicemarszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, współprzewodniczącego Polsko-Litewskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Jarosława Kalinowskiego	32
Wystąpienie w Warszawie pierwszego zastępcy przewodniczącego Sejmu Republiki Litewskiej, współprzewodniczącego Litewsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Česlovas Juršėna	34
Wystąpienie w Wilnie posła na Sejm Republiki Litewskiej, sygnatariusza Aktu Odrodzenia Niepodległości Litwy Emanuelisa Zingerisa	36
Wystąpienie w Warszawie wiceprzewodniczącego Ukraińsko-Polskiego Zgromadzenia Parlamentarnego Serhija Byczkova	39
Wystąpienie w Warszawie przedstawiciela białoruskiego społeczeństwa obywatelskiego Aleksandra Milinkiewicza	41
Odczytanie w Warszawie oraz w Wilnie uchwały Sejmu Republiki Litewskiej, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r.	43
Złożenie podpisów pod uchwałą w Warszawie i w Wilnie	
Zamknięcie uroczystego zgromadzenia w Wilnie	
Zamknięcie uroczystego zgromadzenia w Warszawie	
Załączniki	
List wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej Margot Wallström	49
List przewodniczącego Izby Deputowanych Republiki Czeskiej Miloslava Vlčka	50
List przewodniczącego Rady Narodowej Republiki Słowackiej Pavola Paški	52
Uchwała Sejmu Republiki Litewskiej, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja 1791 r.	55